

Betænkning og indstilling om ændring af forretningsorden for folketinget

Betænkning afgivet af udvalget for forretningsordenen den 11. maj 1978

Efter indstilling fra det af udvalget for forretningsordenen efter valget den 15. februar 1977 nedsatte arbejdsgangsudvalg, bestående af præsidiets og et medlem udpeget af hvert af de i folketinget indvalgte partier, afgives hermed betænkning og indstilling om ændring af folketingets forretningsorden.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller de i nedenstående forslag til folketingsbeslutning foreslåede ændringer af forretningsordenen til *vedtagelse*.

De vigtigste af de af flertallet foreslåede ændringer er følgende:

1. Der foreslås en sammenlægning af *udvalget om fysisk planlægning* og *miljøudvalget*.
2. I anledning af den skete omlægning af finansåret til kalenderåret, hvorefter finanslovsforslaget vil kunne ventes fremsat i august måned, foreslås indsat en bestemmelse i forretningsordenen, der muliggør *skriftlig fremsættelse af finanslovsforslaget* uden for tingets mødeperiode *uden indkaldelse af folketinget*.

Derudover foreslås en del mindre ændringer vedrørende udvalgenes sagsområder m.v., der foreslås adgang for formanden til uden indsamling af underskrifter at sætte en redogørelse til forhandling, den sidst valgte formands stilling som tingets repræsentant i den »folketingsløse« periode efter valg fastslås, og der foreslås forskellige ændringer om folketingets budget, der står i forbindelse med det ændrede finansår. Endvidere en del ændringer overvejende af redaktionel karakter.

Der henvises herom til bemærkningerne til de foreslåede ændringer.

Til det af flertallet indstillede forslag til folketingsbeslutning stilles af forskellige flertal og mindretal en række ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Om enkelte spørgsmål, som har været drøftet i udvalget, bemærkes:

Foranlediget af en henvendelse fra markedsudvalget, jfr. dettes betænkning af 25. november 1977 over lovforslagene om valg til Europa-Parlamentet, har forretningsordensudvalget drøftet, om der måtte være behov for ændring af forretningsordenen for at sikre en nær *forbindelse mellem repræsentanterne i Europa-Parlamentet og folketinget*.

Formentlig vil flertallet af de 16 valgte Europaparlamentsmedlemmer kunne antages at have nær tilknytning til de i folketinget repræsenterede partier, idet de vil være valgt på de af partierne opstillede lister og eventuelt tillige være medlemmer af disse partiers folketingsgrupper. De valgte, der tillige måtte være indvalgt i folketinget, vil naturligvis regelmæssigt deltage i de pågældende parti-gruppers møder, og det samme vil formentlig kunne være tilfældet med de valgte, der uden tillige at være folketingsmedlemmer er valgt på en af et i folketinget repræsenteret partis liste, idet det utvivlsomt vil være i vedkommende partiers interesse at have nær kontakt med partiets Europaparlamentarikere.

For så vidt angår repræsentanter valgt uden for folketingspartiernes lister er det vel tænkeligt, at de vil slutte sig til et af de i folketinget repræsenterede partier, men sker

dette ikke, vil de for så vidt være uden nogen tilknytning til folketingspartierne.

Fra en enkelt side rejstes under forslagenes første behandling den tanke, at repræsentanter, der ikke tillige var medlemmer af folketinget, måske kunne få taleret i dette. Dette vil dog næppe være stemmende med grundloven. Af grl. § 40, hvorefter ministrene i embeds medfør har adgang til at møde i og deltage i forhandlingen i folketinget – dog uden stemmeret, medmindre de tillige er medlemmer af folketinget – må modsætningsvis kunne sluttes, at ud over disse ikke andre end de valgte folketingsmedlemmer har en almindelig adgang til at tage ordet og stemme i tinget.

Medens der således ikke kan være tale om at give Europaparlamentarikere, der ikke tillige er folketingsmedlemmer, adgang til selve tinget, kunne det måske tænkes at give dem adgang til at deltage – uden stemmeret – i møder i markedsudvalget og måske i samtlige folketingsudvalg. Fra en enkelt side har følgende ændringsforslag til folketingets forretningsordens § 7, stk. 1, nr. 15, om markedsudvalget været foreslået:

»Møde- og taleret i markedsudvalget har Europaparlamentsmedlemmer valgt i Danmark og Grønland, uanset om de tillige er folketingsmedlemmer eller ej.«

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets medlemmer) må imidlertid fraråde indsættelse af sådanne regler i forretningsordenen, idet disse ville betyde, at de pågældende af folketinget nedsatte udvalg ikke ville have ret til at holde møde uden indbydelse af ikke-folketingsmedlemmer. Det naturlige vil være, at udvalgene selv indbyder Europaparlamentarikere til møde, når det i det enkelte tilfælde eller måske mere generelt skønnes rimeligt. Spørgsmålet om ministrenes deltagelse i sådanne møder bør også indgå i overvejelserne. Selv ministrene har jo ikke adgang til udvalgenes møder uden efter indbydelse. Også Europaparlamentarikerne eller ministrene vil tænkes at kunne tage initiativ til aftaler om fællesmøder med folketingsudvalgene, hvis de skønner sådanne ønskelige.

Udvalgsflertallet mener altså ikke, at Europaparlamentarikeres kontakt med folketinget og dets udvalg bør formaliseres ved bestemmelser i forretningsordenen, men at den

bør udvikle sig i praksis på grundlag af beslutninger i de respektive folketingsudvalg.

Med hensyn til lokalefaciliteter, bistand f. eks. fra bureau, sekretariat eller bibliotek, som Europaparlamentarikere, der ikke er indvalgt i folketinget, måtte ønske under ophold og eventuelle møder her i landet, kan der næppe siges noget på forhånd.

Et *mindretal inden for flertallet* (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) ønsker ikke den nævnte kontakt udbygget og mener ikke, at Europaparlamentarikere bør deltage i møder i folketingsudvalg

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) står fortsat bag det af partiet for lang tid siden stillede forslag om, at § 7, stk. 1, nr. 15, ændres som anført (jfr. ændringsforslag nr. 17). Mindretallet bemærker, at der i hvert tilfælde ingen grundlovsmæssige betænkeligheder er forbundet med at give Europaparlamentsmedlemmer møde- og taleret i markedsudvalget. Det vil givetvis være værdifuldt for markedsudvalgets beslutningsproces, om Europaparlamentsmedlemmerne i videst muligt omfang ville gøre brug af en sådan adgang. En af de mange ulemper ved markedsudvalgets nuværende funktionsform er jo den ensidighed, der præger sagernes forelæggelse i udvalget med en sagligt set uheldig knusende overvægt for de synspunkter og argumenter, som regeringen har. Dertil kommer, at kvaliteten af udvalgsarbejdet i folketinget som helhed forringes umanerligt og unødigt som følge af, at forretningsordenens regler om udvalgsarbejde er groet fast i dogmatisk vanetænkning fra det nittende århundrede. En gennemførelse af, at Europaparlamentsmedlemmer opnår den foreslåede møde- og taleret, vil betyde et første skridt i retning af frigørelse fra den ulykkelige ortodoksi, som spolerer samfundsnytten af store dele af folketingets udvalgsarbejde.

Det har i udvalget været overvejet at indsætte regler i forretningsordenen om *udvalgsforhandlingernes fortrolighed*, bl. a. foranlediget af det af økonomiministeren givne tilsagn om at bruge det politisk-økonomiske udvalg til at modtage regelmæssige oplysninger på det penge- og valutapolitiske område (jfr. Folketingstidende 1977–78,

Bet. og indst. vedr. forretningsordenen for folketinget.

sp. 4692-4696). Som *bilag 3* optrykkes et notat fra folketingssekretæren om tavshedspligt med hensyn til udvalgenes forhandlinger m. v. Udvalget har imidlertid ikke fundet det påkrævet at indsætte regler herom i forretningsordenen.

Af et *mindretal* (det konservative folkepartis og centrum-demokraternes medlemmer af udvalget) er stillet ændringsforslag nr. 36 om indførelse af *offentlige høringer*, og af et *andet mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) er stillet ændringsforslag nr. 45 om samme spørgsmål.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets, det konservative folkepartis og centrum-demokraternes medlemmer) kan om dette spørgsmål henholde sig til bemærkningerne i forretningsordensudvalgets betænkning af 16. maj 1973 (Folketingstidende 1972-73, tillæg B, sp. 1969 ff.), hvorefter »der ikke er tilslutning til at indføre høringer som et almindeligt led i folketingsudvalgenes arbejde.« Flertallet mener, at udvalgene kan få alle relevante oplysninger ved de nuværende arbejdsmetoder.

Udvalget har overvejet en rationalisering af reglerne om *motiveret dagsorden*. Den i de senere år stærkt forøgede brug af adgangen til at fremsætte forslag om motiveret dagsorden søgtes ved en af de den 28. maj 1976 vedtagne ændringer af forretningsordenen begrænset, idet adgangen til at fremsætte dagsordensforslag ophævedes fra oktober 1977 ved lovforslags og (de fleste) beslutningsforslags første behandling. Et *flertal* (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, centrum-demokraternes, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) foreslår nu en ændret formulering af forretningsordenens § 24 (ændringsforslag nr. 95, jfr. nr. 55 og 71), hvorefter adgangen til at fremsætte dagsordensforslag begrænses til forespørgsels- og åbningsdebatter, samtidig med at reglerne ændres, jfr. bemærkningerne samt et som *bilag 2* optrykt notat af folketingssekretæren om motiverede dagsordener.

I anledning af det jævnlige opdukkede forslag om at overføre *justitsministeriets lovafdeling til folketinget* har udvalget indhentet den 56 Udvalgenes betænkninger m. m.

som *bilag 1* optrykte kommentar fra justitsministeren.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) har stillet en række ændringsforslag til forslaget til folketingsbeslutning og ønsker herom at udtale følgende:

Manglende modernisering af arbejdsgangen i folketinget er en af de mere betydende årsager til, at landet i den sidste halve menneskealder er blevet styret så dårligt og med så ringe kontakt til den stedfundne rivende samfundsudvikling. De væsentligste brøstfældigheder kan alene rettes ved ændret lovgivning – i et vist omfang kræves endog grundlovsrevision (for eksempel for at få folketings sammensætning ændret fra 179 partigængere til 40 individualister).

Imidlertid kan nævneværdige fremskridt også ske ved forbedringer af forretningsordenen. Her gælder især følgende hovedsynspunkter:

a. Folketingsarbejdet foregår i alt for høj grad i en lukket selvtillfredshedens verden med enorm vægt lagt på overleverede snurrepiberier. Den næsegruse respekt for, hvad man plejer at gøre, må væk, og bedre kontakt til samfundet uden for Christiansborgs tykke mure er særdeles påkrævet.

Herpå sigter forslagene om, at folketingsudvalgsmøderne bliver offentlige, og at hvem som helst – efter eget ønske (deputationer) eller indkaldelse (høring) – kan komme til at diskutere med udvalgsmedlemmerne i offentlige udvalgsmøder. Det er en erfaring, at den saglige kvalitet i folketingsarbejdet svinder ind, når offentlighedens ubarmhjertige søgelys ikke mere hviler på folketingsmedlemmerne, men disse trækker sig tilbage bag lukkede udvalgsdøre. Den inspiration og retledning, som omverdenen vil kunne give et udvalgsarbejde, er der ingen muligheder for, når arbejdet foregår uge efter uge, uden at offentligheden i tide kan få besked om, hvad der er i anmarch, og derfor ikke kan fremføre saglige argumenter til afbødning af, at der begås væsentlige fejl, eller i hvert tilfælde til justering af den udstukne kurs.

For at hindre, at Christiansborgarbejdet stivner i manglende kontakt med livsudviklingen, vil det også være et uvurderligt gode, at stedfortræderordningen benyttes i langt videre omfang end nu. Når mennesker, der har deres løbende hovedbeskæftigelse uden

for folketinget, kommer ind og deltager i folketingsarbejdet måske i gennemsnit 10 eller 20 dage om året, tilføjer de friske og levende synsvinkler på de mange sager, som er under behandling. Stedfortræderdeltagelse i folketingsarbejdet knytter også mere varigt nye kontakter ud til livet uden for folketinget som følge af, at de, der har været inde i kortere perioder som stedfortrædere og måske kan forvente genindkaldelse, får en meget bedre forståelse for folketingsarbejdets vilkår og dermed også en bedre mulighed for som udenforstående at etablere fastere bånd til folketingsarbejdet.

b. Den gældende forretningsorden bærer i høj grad præg af at være udtænkt i blokpolitikens periode. Dengang da folketingets medlemmer stort set stod over for hinanden i to fast sammensvejede blokke, var det meget godt med, at man bare havde nogle få repræsentanter fra hver af de to sider til stede. Ved mere betydende udvalgsmøder var det i og for sig ret ligegyldigt med alle de andre folketingsmedlemmer. Med den lykkelige bevægelighed, som nu er kommet i vælgermasserne, og hvor folketingets medlemmer ikke med så stor sikkerhed som tidligere kan gå ud fra, at man nok genvælges år efter år og årti efter årti, er der opstået stor tilskyndelse til for det enkelte folketingsmedlem at sætte sig grundigt ind i en række sager, også selv om de vedrører udvalgsområder, som han ikke normalt beskæftiger sig med. Det er derfor vigtigt, at ethvert folketingsmedlem kan følge folketingets behandling af enhver sag, han ønsker at beskæftige sig med, i alle dens faser, og at han derfor kan få lejlighed til at give møde i alle udvalg. Videre er det vigtigt for disses arbejde, at repræsentanter for samtlige partigrupper i folketinget overalt har mulighed for at være til stede.

c. De paragraffer, som regulerer arbejdet i folketingssalen, er i for høj grad præget af svundne tiders uforsonlighed over for en virkelig opposition. Det er fundamentalt for ethvert levedygtigt parlament, at der vises udstrakt grad af tolerance over for selv små mindretal. Skal folketinget rettes op, bør der derfor ikke være regler om, at man uden videre kan afvise at behandle eller stemme om de af mindretallene fremsatte forslag, ligesom taletidsbegrænsningerne m. v. ikke bør være så rigoristiske over for mindretallet,

som man tidligere har været tilbøjelig til. Selvfølgelig må parlamentet have et selvforsvarsberedskab over for den rene obstruktion, men den nytænkning, som er så vigtig for samfundets trivsel, kommer nu engang meget hyppigt fra de partigrupperinger, som i hvert tilfælde igennem en årrække repræsenterer mindretallets synspunkter, og her kan det ikke være rigtigt, at forretningsordens bestemmelser beskytter det gamle flertals irritation og bekvemmelighedsønsker om at blive fri for at blive informeret om og skulle foretage seriøse behandlinger og overvejelser af, hvad der fremkommer fra nye mindretal.

d. Som samfundet har udviklet sig, er det for at opretholde folketingets reelle bevillingskontrol sikkert nødvendigt at overflytte forskellige funktioner fra administration til folketingets regie. Eksempelvis kan nævnes det arbejde, der i øjeblikket foregår i justitsministeriets lovkontor, revisionsdepartementerne, tilrettelæggelsen af en hensigtsmæssig EDB-udvikling og spørgsmålet om fordeling af de skatteyderfinansierede forskningsopgaver. Omvendt henhører der nu under folketinget en række arbejdsopgaver, som muligt bør nedlægges, såsom ombudsmandsinstitutionen, partistøtteordningen, Nordisk Råd, informationssekretæren og Interparlamentarisk Union samt NATO-parlamentarikerudvekslingen. Disse spørgsmål drøftes imidlertid formentlig bedst som enkeltsager i form af forslag til ny lovgivning eller folketingsbeslutninger, men i det omfang resultatet bliver ændringer i de bestående forhold, vil det selvsagt påvirke arbejdsgangen i folketinget og muligt kræve ændringer i forretningsordnen. Også ud over §§ 45 og 46.

e. Billiontab er påført det danske samfund som følge af det samspil mellem forskelligartede regelkomplekser, som har spillet domnansflertallet i folkevalgte forsamlinger i hænderne på offentligt ansatte, akademikere og skrivebordsbeskæftigede. Nogle af disse ulyksalige regler har relation til folketingets arbejdsgang. Den hviler på lovforslag, noter, betænkninger osv. i kancellisprog. Det sluger enormt med tid at forsøge at fordøje, hvad ministerierne producerer af papirer. Virkningen bliver, at folketingsmedlemmer uden akademisk uddannelse eller kontorbaggrund ikke får den fornødne tid til fornuftig

beskæftigelse, herunder arbejde ude i marken. Derfor bør folketingsarbejdet omlægges således, at orienteringen fremmes via plancher, tavleundervisning og uformelle studiekredse etc. I første omgang bliver det vel kun

et supplement og delvist alternativ til papirbjergene, men kan det på længere sigt begrænse disses højde, vil dette i sig selv rumme fordele for alle implicerede og dermed for det danske samfund.

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget

§ 1

I forretningsorden for folketinget, som vedtaget den 17. december 1953 med senere ændringer sidst af 28. maj 1976, foretages følgende ændringer:

1. I § 7, stk. 1, nr. 2 (om udvalget til valgsprøvelse), tilføjes som nyt sidste punktum: »Udvalget gør ligeledes indstilling til tinget om sådanne afgørelser, som i henhold til lovgivningen om valg til Europa-Parlamentet (De europæiske Fællesskabers Forsamling) er henlagt til folketinget.«

2. I § 7, stk. 1, nr. 5 (om det energipolitiske udvalg), udgår sidste punktum.

3. § 7, stk. 1, nr. 9 (udvalget om fysisk planlægning), udgår.

4. I § 7, stk. 1, nr. 13 (om kulturudvalget), der bliver nr. 12, udgår ordet »bygningsfredning«.

5. I § 7, stk. 1, affattes nr. 16, der bliver nr. 15, således:

»15) *Miljø- og planlægningsudvalget*. Herunder hører sager om miljøbeskyttelse, fysisk planlægning omfattende bl. a. lands-, region- og kommuneplanlægning, fredning og den almindelige levnedsmiddellovgivning. Endvidere sager om erhvervelser til rekreative formål, råstoffer (sten, grus, sand m. v.) i jorden og på havbunden m. v.«

6. I § 7, stk. 1, affattes nr. 17, der bliver nr. 16, således:

»16) *Udvalget om offentlige arbejder*. Herunder hører sager om jernbaner, veje, gods-transport, hyrekørsel, buskørsel, havne, kystsikring, luftfart, telefon-, post- og telegrafvæ-

sen samt – bortset fra sager af energipolitisk karakter – elektricitet og gas.«

7. I § 7, stk. 1, nr. 18, (om det politisk-økonomiske udvalg), der bliver nr. 17, indsættes efter »sager«: »og anliggender«.

8. § 7, stk. 1, nr. 21, der bliver nr. 20, affattes således:

»20) *Socialudvalget*. Herunder hører sager om folke-, invalide- og enkepension, social bistand, dagpenge ved sygdom eller fødsel, offentlig sygesikring, arbejdsskadeforsikring, åndssvageforsorg, børnetilskud og andre familiedydelser, alkoholmisbrug og narkomani m. v.«

9. I § 7, stk. 1, nr. 23, der bliver nr. 21 og anbringes før nr. 22, (Udenrigsudvalget), ændres »*Undervisningsudvalget*« til: »*Uddannelsesudvalget*«.

10. I § 7, stk. 1, nr. 24 (om udvalget angående videnskabelig forskning), der bliver nr. 23, ændres i 2. pkt. »et tilsvarende antal« til: »mindst fem og højst et tilsvarende antal«.

11. I § 10 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»*Stk. 0*. Forslag til finanslov kan af regeringen uden for tingets mødeperiode fremsættes skriftligt uden indkaldelse af tinget til møde. I så fald henvises forslaget af formanden til finansudvalget.«

12. I § 13, stk. 4, 1. pkt., ændres ordene »efter vedtagelsen af ændringsforslag« til: »efter afstemning om ændringsforslag«.

13. § 19, stk. 4, affattes således:

»Stk. 4. Senest første mødedag efter, at en sådan redegørelse som i stk. 3 nævnt er afgivet – henholdsvis omdelt – kan formanden bestemme, at den skal sættes til forhandling i tinget. Endvidere kan 17 medlemmer inden for samme frist skriftligt begære, at den sættes til forhandling i tinget. Under forhandlingen, der skal finde sted senest 5 mødedage efter, at formanden har meddelt tinget sin beslutning eller har modtaget begæringen, kan partiordførere udtale sig 2 gange, første gang i 15 minutter, anden gang i 5 minutter. For ministre er taletiden første gang ½ time, hver efterfølgende gang 10 minutter. Andre kan kun få ordet én gang i 5 minutter. Beslutning i forbindelse med forhandlingen kan ikke fattes.«

14. I § 29, stk. 1, 1. pkt., og i stk. 2, 2. pkt., ændres ordene »fratager formanden« til: »kan formanden fratage«.

15. I § 42, stk. 2, 1. pkt., indsættes efter »det pågældende medlem« ordet: »skriftligt«, og efter ordene »give møde i tinget« indsættes: »(dog tidligst fra 8.-dagen for orlovperiodens begyndelse)«.

16 § 45, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Tjenestemænd og overenskomstansatte medarbejdere ved Nordisk Råds danske delegations sekretariat ansættes og afskediges efter indstilling fra delegationens formand i overensstemmelse med de i stk. 1 fastsatte regler.«

17. § 47 affattes således:

»§ 47

Stk. 1. Forslag til folketingets budget, hvori indgår de fra statsrevisorerne, folketingets ombudsmand og Nordisk Råds danske delegation modtagne budgetforslag, der i fornødent omfang skal redegøre for de ønskede personalemæssige rammer, behandles af præsidiet, som senest 10. maj afgiver indstilling til udvalget for forretningsordenen, der senest 31. maj afslutter behandlingen af budgetforslagets størrelse og sammensætning. Det af udvalget for forretningsordenen vedtagne budgetforslag tilstilles regeringen til brug ved udarbejdelsen af forslag til finanslov for det kommende finansår med indstil-

ling om, at det samlede beløb vedrørende folketinget optages i finanslovsforslagets tekst, medens sammensætningen af budgettet optages i finanslovsforslagets anmærkninger.

Stk. 2. På tilsvarende måde behandles forslag til tillægsbevilling for folketinget, hvori indgår de fra statsrevisorerne, folketingets ombudsmand og Nordisk Råds danske delegation modtagne bidrag, i præsidiet, som afgiver indstilling til udvalget for forretningsordenen, der afslutter behandlingen så betids, at optagelse i forslag til lov om tillægsbevilling for det pågældende finansår kan finde sted.«

18. § 48, stk. 1, affattes således:

»Stk. 1. Bestemmelser om folketingets kasse- og regnskabsvæsen fastsættes i instruks, jfr. § 46, stk. 1.«

19. Efter § 48 indsættes som ny paragraf:

»§ 49

I tiden efter et folketingsvalg, indtil en midlertidig formand er valgt efter tingets sammentræden på ny, er den sidst valgte formand, hvis han er genvalgt til folketinget – ellers den bedst berettigede genvalgte næstformand – bemyndiget til at repræsentere folketinget og træffe de for tinget fornødne foranstaltninger.«

§ 2

De i § 1 nævnte ændringer af forretningsordenen for folketinget træder i kraft straks efter vedtagelsen med undtagelse af de i § 1, nr. 3–5, nævnte ændringer, der træder i kraft fra begyndelsen af folketingsåret 1978–79.

Bemærkninger

Til § 1, nr. 1

Ifølge lovene om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (nr. 609 og 619 af 14. december 1977) er prøvelsen af valgene m. v. henlagt til folketinget. Det er fundet naturligt at fastsætte, at afgørelserne træffes efter indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.

Til § 1, nr. 2

Der foreslås den ændring i bestemmelsen om det energipolitiske udvalg, at sidste punktum om atomenergikommissionen udgår, da denne ikke eksisterer mere, jfr. lov nr. 194 af 28. april 1976 om energipolitiske foranstaltninger, § 9. Ifølge lovens § 6 afgiver bestyrelsen for Forsøgsanlæg Risø en årlig beretning om forsøgsanlæggets virksomhed til handelsministeren, der videregiver den til folketinget. Beretningen vil formentlig have interesse både for det energipolitiske udvalg og for udvalget angående videnskabelig forskning.

Til § 1, nr. 3-5

Udvalget om fysisk planlægning foreslås sammenlagt med miljøudvalget til »miljø- og planlægningsudvalget«.

Fra kulturudvalget overføres »bygningsfredning« til miljø- og planlægningsudvalget.

Til § 1, nr. 6

Sager om udnyttelse af undergrunden foreslås overført fra udvalget om offentlige arbejder til miljø- og planlægningsudvalget. Da sager af energipolitisk karakter vedrørende elektricitet og gas behandles af det energipolitiske udvalg, er det fundet rigtigt at undtage disse sager i kommissoriet for udvalget om offentlige arbejder. Det præciseres, at kystsikring, godstransport, hyrekørsel og buskørsel henhører under udvalgets arbejdsområde. Som følge af ny lovgivning om råstoffer og om kontinentalsoklen må det nuværende sidste punktum udgå.

Til § 1, nr. 7

Ændringen, der foreslås af det politisk-økonomiske udvalg, skulle tilsigte at understrege, at udvalgets opgave normalt ikke omfatter egentlig udvalgsbehandling af forslag.

Til § 1, nr. 8

Ændringen tilsigter at bringe formuleringen af socialudvalgets sagsområde i overensstemmelse med foretagne lovændringer.

Til § 1, nr. 9

Det er undervisningsudvalgets opfattelse, at navnet »uddannelsesudvalget« er mere dækkende for udvalgets arbejdsområde.

Til § 1, nr. 10

Ændringen tilsigter at begrænse antallet af repræsentanter for den videnskabelige forskning i forskningsudvalgets arbejdsudvalg, dog således at der skal udpeges mindst fem. Forslaget er begrundet i det hensigtsmæssige i, at arbejdsudvalget ikke bliver for stort.

Til § 1, nr. 11

Efter den ved lov nr. 314 af 10. juni 1976 gennemførte ændring af statens finansår til kalenderåret, der træder i kraft 1. april 1978, skal fremsættelse af finanslovsforslaget for det følgende år ske senest i august måned. Ved den foreslåede bestemmelse muliggøres fremsættelse af regeringens finanslovsforslag uden indkaldelse af folketinget, jfr. finansudvalgets betænkning over forslag til lov om statens finansår (Folketingstidende 1975-76, tillæg B, sp. 1665).

Til § 1, nr. 12

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til § 1, nr. 13

Forslaget går ud på at give formanden ret til på egen hånd at sætte en redegørelse til forhandling, hvorved indsamling af 17 medlemmers underskrifter på en anmodning herom normalt kan undgås.

Til § 1, nr. 14

Den foreslåede ændring er redaktionel.

Til § 1, nr. 15

Der foreslås indsat udtrykkelig bestemmelse om, at et medlems meddelelse om tilbagevenden fra orlov skal gives *skriftligt*. Endvidere foreslås, at retten for et medlem, der har fået bevilget orlov, til når som helst at vende tilbage, ikke gælder i de første 7 dage af orlovsperioden.

Til § 1, nr. 16

Formuleringen er i overensstemmelse med indstilling afgivet af Nordisk Råds danske delegations tidligere formand og har til formål at anvende samme sproglige formulering som i § 45, stk. 1 og stk. 2.

Til § 1, nr. 17

Ad § 47, stk. 1. Den direkte anledning til en formuleringændring er finansårets omlægning til kalenderåret. De anførte frister foreslås under hensyn til, at finanslovsforslaget ifølge grundloven fremtidig skal fremsættes i folketinget inden udgangen af august måned, og at det derfor, bl. a. af hensyn til den tid, der medgår til finanslovsforslagets trykning, vil være nødvendigt, at folketingets budget er færdigbehandlet i udvalget for forretningsordenen inden tingets sommerferie.

Om procedure- og kompetenceregler bemærkes følgende:

At den endelige beslutning om folketingets budget træffes af selve tinget, er en selvfølge, ligesom det er en selvfølge, at ethvert af tingets medlemmer efter ganske normale regler kan fremsætte ændringsforslag i forbindelse med tingets behandling af budgetforslaget.

Spørgsmålet om procedure og kompetence drejer sig derfor om, hvorledes budgetforslaget udarbejdes, og hvorledes det fremsættes i tinget.

Under den parlamentariske statsform, der indebærer, at parlamentet er det overordnede organ i forhold til regeringen, er det den almindelige opfattelse, at parlamentets udgifter er et internt palamentsanliggende, der afgøres uden regeringens mellemskomst, og i adskillige lande indgår parlamentets budget ikke i det almindelige statsbudget, men fastsættes ved en særlig parlamentsakt.

Da den danske grundlov forudsætter, at samtlige statens udgifter og indtægter indgår i finansloven, har ordningen stedse været den, at den samlede nettoudgift ved folketinget og de under dette hørende institutioner optages i finanslovsforslagets tekst, og at en specifikation af udgifter og indtægter optages i finanslovsforslagets anmærkninger, således at behandlingen af og den endelige stillingtagen til dette budgetforslag sker i selve folketinget som et led i behandlingen af og den endelige afstemning om finanslovsforslaget.

Tilbage står spørgsmålet om udarbejdelsen af det forslag til budget for folketinget, som gennem finanslovsforslaget præsenteres for det samlede ting. Da tinget ifølge grundloven selv fastsætter sin forretningsorden, er det overladt til tinget at bestemme, hvilke stående udvalg det finder hensigtsmæssigt at nedsætte, og hvilke sagsområder der skal hen-

lægges til hvert enkelt af disse udvalg, idet det her skal bemærkes, at grundloven ikke omtaler folketingsudvalg. Med hensyn til folketingets budget er det hidtil fundet hensigtsmæssigt, at tingets præsidium, dvs. folketingets formand og næstformænd, gør indstilling til udvalget for forretningsordenen som det bredest sammensatte af tingets udvalg, hvori præsidiets medlemmer indgår automatisk, og hvor endvidere partigruppernes ledere traditionelt indvælges. Præsidiets indstilling, der efter hidtidig praksis indeholder fyldige oplysninger og oversigter, gennemgås i udvalget for forretningsordenen, og udvalgets vurdering af, hvilke udgifter der vil være fornødne for tingets virksomhed, er afgørende for omfanget og indholdet af det budgetforslag, der via finanslovsforslaget kommer til behandling i det samlede ting. Det er derimod ikke fundet hensigtsmæssigt i forretningsordenen at tillægge finansudvalget nogen kompetence med hensyn til behandling af tingets eget budget, hvorimod finansudvalget jo er tillagt den hovedopgave kritisk at vurdere de af regeringen ønskede bevillinger samt løbende at tage stilling til konkrete supplerende bevillinger. Da finansudvalgets arbejdsform omfatter mundtlige »eksaminationer« (i form af hyppige samråd med de enkelte ministre), er det i øvrigt vanskeligt at forestille sig denne arbejdsform anvendt på en behandling af folketingets eget budgetforslag, idet en indkaldelse af folketingets formand og næstformand (endsige det samlede udvalg for forretningsordenen) til samråd i finansudvalget ikke forekommer praktisk.

Som nævnt er det på grundlag af folketingets grundlovssikrede ret til selv at fastsætte sin egen forretningsorden hidtil fundet hensigtsmæssigt at lade finansudvalget løse den hovedopgave løbende at udøve folketingets kontrol med regeringens udgifter og at lade udvalget for forretningsordenen udarbejde det forslag til budget for de med tingets virksomhed forbundne udgifter, som det samlede ting skal tage endelig stilling til, og det forudsættes, at denne kompetencefordeling fortsat opretholdes.

Den omstændighed, at det af udvalget for forretningsordenen godkendte budgetforslag forelægges det samlede ting via finanslovsforslaget, skyldes som nævnt grundlovens forudsætning om, at samtlige statens udgifter og indtægter indgår i finansloven, og er ikke

udtryk for, at regeringen skal tage stilling til folketingets budget, og det er vel i øvrigt næppe tænkeligt, at en parlamentarisk regering ville indlade sig på at foretage ændringer i det budgetforslag, der af udvalget for forretningsordenen eller dets flertal er godkendt som grundlaget for det samlede tingsbehandling af folketingets budget.

Ad § 47, stk. 2. Det findes hensigtsmæssigt, at der – i modsætning til hidtil – i forretningsordenen optages en bestemmelse om, at tilblivelsen af tillægsbevilling for folketinget er undergivet samme procedure som budgettets tilblivelse. Da tidspunktet for fremsættelse af tillægsbevillingslovforslaget ikke er fastsat i grundloven, men afgøres af regeringen år for år, kan der ikke i forretningsordenen fastsættes bestemte datoer for de enkelte led i proceduren.

Til § 1, nr. 18

Forretningsordenens krav om fastsættelse af bestemmelser om folketingets kasse- og regnskabsvæsen i form af en instruks foreslås opretholdt, hvorved bemærkes, at de gældende bestemmelser blev formuleret i 1973 i samråd med folketingets revisor. Efter rationaliseringen af folketingets økonomiske forvaltning i 1973 omfatter kassevæsenet nu alene en kontant kasse til indløsning af checks

for medlemmer og ansatte. Denne opgave varetages af den medarbejder, der gør tjeneste i folketingets postkontor, medens den tidligere kassererstilling er nedlagt. Det foreslås, at ordene »for henholdsvis folketingets kasserer og folketingets regnskabsfører« udgår, idet bestemmelserne i de gældende instrukser har virkning for samtlige medarbejdere i den økonomiske forvaltning.

Til § 1, nr. 19

Formændenes stilling som repræsentanter for folketinget og landstinget i tiden mellem samlingerne var i tiden før den nuværende grundlov fastslået i tingenes forretningsordener.

Efter grundloven af 1953 udgør den formandsløse periode kun tiden fra valgdagen, til en midlertidig formand er valgt, når tinget træder sammen igen, normalt den 12. søgndag efter valget. Det er fundet ønskeligt at nedfælde den hidtidige praksis i forretningsordenen ved indsættelse af en bestemmelse herom. Ved udtrykket »den bedst berettigede genvalgte næstformand« forstås den genvalgte næstformand, der før valget havde det laveste nummer i næstformændenes række. Forskydninger ved valget i partiernes rækkefølge efter størrelse bliver altså uden betydning i den korte periode, til tinget samles på ny efter valget.

Bet. og indst. vedr. forretningsorden for folketinget.

Ved opstillingen af ændringsforslagene er anvendt følgende partibetegnelser:

»§ 2

S	= Socialdemokratiet.
FP	= Fremskridtspartiet.
V	= Venstre.
KF	= Det konservative folkeparti.
CD	= Centrum-demokraterne.
DKP	= Danmarks kommunistiske parti.
RV	= Det radikale venstre.
KrF	= Kristeligt folkeparti.
DR	= Danmarks retsforbund.

Ændringsforslag

til foranstående forslag til folketingsbeslutning

Af et *mindretal* (FP):

1) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. Som ny § 1 indsættes:

»§ 1

Snarest muligt efter et folketingsvalg kan det parti, der har opnået flest stemmer, meddele, hvilken person blandt de til det nye folketing valgte medlemmer det udpeger til som folketingets foreløbige formand at træffe de for folketingets ledelse nødvendige foranstaltninger.«

Til nr. 1

Den hidtidige formand er folketingets leder, til og med valget er foreløbigt opgjort på valgaftenen. Det kan være uheldigt, at der herefter indtræder et interregnum. Den bedste måde at afbøde dette på er at give valgets største parti beføjelse til at udpege en foreløbig formand. Det er partiet som sådant i valglovens forstand, beføjelsen tilkommer, fordi afgørelsen skal kunne træffes hurtigst muligt. Der er intet til hinder for, at partiet vælger et andet medlem end en af partiets egne, f. eks. folketingets hidtidige formand. Den foreløbige formand kan alene træffe nødvendige afgørelser og afgørelser, der ikke har betydning længere tid frem.

2) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»02. §§ 2 og 3 udformes således:

57 Udvalgenes betænkninger m. m.

Stk. 1. Folketingets præsidium består af en formand og fire næstformænd.

Stk. 2. Formandsvalget sker i henhold til § 36, stk. 2. Det finder sted i det første folketingsmøde i hvert folketingsår og efter nyvalg samt i det første folketingsmøde efter, at det skriftligt er begæret af mindst 85 medlemmer.

Stk. 3. Næstformændene udpeges på det andet folketingsmøde i hvert folketingsår og efter nyvalg af de på det tidspunkt fire største partier (jfr. § 3, stk. 2) dog med bortseen fra det parti, hvortil formanden hører. De pågældende partier kan når som helst udskifte deres næstformand. Hvis et parti, der beklæder en næstformandspost, får formandsposten, skal partiets næstformand træde tilbage, hvorefter næstformanden udpeges af det på det pågældende tidspunkt største parti i folketinget, som ikke har noget præsidiemedlem.

§ 3

Stk. 1. 6 tingsekretærer udpeges på det første folketingsmøde i hvert folketingsår og efter nyvalg, således at hvert af de på det pågældende tidspunkt 6 største partier udpeger hver én tingsekretær. Det parti, der har udpeget en tingsekretær, kan når som helst udskifte ham med et andet medlem.

Stk. 2. Ved anvendelsen af reglerne i § 2, stk. 3, og § 3, stk. 1, bestemmes partiets størrelse efter det antal stemmer, det har opnået ved det seneste folketingsvalg.«

Til nr. 2

I hovedsagen er der tale om en klarere og enklere udformning af reglerne om valg af præsidium og tingssekretærer.

Af et *mindretal* (KF):

3) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»03. § 4, stk. 1, 1. pkt., erstattes af følgende:

»Formanden leder forhandlingerne i tinget og er ansvarlig for tingets forsvarlige behandling af lovforslag m. v. Til sikring heraf kan han foreslå frist for fremsættelse af lovforslag, der ønskes færdigbehandlet inden for det pågældende folketingsår. Formanden

skal endvidere sørge for opretholdelse af god orden og en værdig forhandlingsform.««

Til nr. 3

Ændringen tilsigter at understrege formanden stilling som tingets leder.

Af et *mindretal* (FP):

4) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»04. § 4, stk. 2, udgår.«

Til nr. 4

Folketingstidende og den praktiske erfaring bevirker, at tingprotokollen er overflødig.

5) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»05. I § 7, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., ændres ordene »så mange . . . bliver 21« til: »et eller to medlemmer udpeget af hvert i folketinget repræsenteret parti efter partiets egen bestemmelse.««

Til nr. 5

Da tingets forretningsgang drøftes og tilrettelægges i udvalget for forretningsordenen, bør dette have repræsentanter fra alle grupper i tinget, dels fordi alle bør være med til tilrettelæggelsen, dels af hensyn til tilbagemeldingen til grupperne; så alle stedse kan være direkte underrettet om, hvad der er besluttet vedrørende arbejdsgangen. Gennemføres forslaget, vil udvalget i alle henseender kunne erstatte de juridisk frit i luften svævende formandsmøder, der alene er blevet nyttige, fordi § 7 ikke for længst er ændret som nu foreslået.

6) Efter nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»06. Til § 7, stk. 1, nr. 4, føjes: »samt bygningsfredning.««

Til nr. 6

Forslaget går ud på at flytte bygningsfredningssager fra kulturudvalget til boligudvalget.

7) Efter nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»07. I § 7, stk. 1, nr. 5, udgår ordene »bestående af 21 medlemmer.««

Til nr. 7

Energipolitisk udvalg bør ikke medlemsmæssigt indtage nogen særstilling.

8) Efter nr. 2 indsættes som nyt nummer:

»08. Til § 7, stk. 1, nr. 6, føjes: »handelsskoler, tekniske skoler, teknikum, EFG-ordningen og lærlinguddannelser.««

Til nr. 8

Erhvervsuddannelserne bør behandles som led i erhvervsolitikken, altså af folketingets erhvervsudvalg.

9) I stedet for § 1, nr. 3, indsættes:

»09. Til § 7, stk. 1, nr. 9, føjes: »forureningsbekæmpelse og miljøbeskyttelse.««

Til nr. 9

Forslaget går ud på at slå miljøudvalget og udvalget om fysisk planlægning sammen til ét udvalg. Der er i det hele behov for at mindske antallet af udvalg, bl. a. for at undgå sammenfald af mødetidspunkter i flere udvalg og for, at flest muligt udvalg kan få deres egne mødelokaler. Dertil kommer, at hvert stående udvalg bør have arbejdsopgaver af tilstrækkeligt omfang til, at det kan mødes nogenlunde regelmæssigt, og at der undgås alt for mange grænsetilfælde, hvor det er næsten hip som hap, om det ene eller det andet udvalg vælges.

10) Efter nr. 3 indsættes som nyt nummer:

»010. Til § 7, stk. 1, nr. 9, føjes: »og sager vedrørende råstoflovgivningen.««

Til nr. 10

Råstoflovgivningen hører nu under udvalget om offentlige arbejder. Her er det ikke naturligt at have området. I stedet for at dele det mellem energipolitisk udvalg og udvalget med miljø- og planlægningssager foreslås det at føre hele området ind under sidstnævnte udvalg.

11) Efter nr. 3 indsættes som nyt nummer:

»**011.** I § 7, stk. 1, nr. 12, udgår ordet »sygehussvæn«.«

Til nr. 11

Sygehussager hører mere naturligt under socialudvalget end under kommunaludvalget.

12) Efter nr. 3 indsættes som nyt nummer:

»**012.** I § 7, stk. 1, nr. 12, udgår ordene »kommunale person- og ejendomsskatter«.«

Til nr. 12

Person- og ejendomsskatter hører – hvad enten de er kommunale eller ej – mere naturligt under skatteudvalget end under kommunaludvalget.

13) Efter nr. 3 indsættes som nyt nummer:

»**013.** I § 7, stk. 1, nr. 12, udgår ordet »personregistrering«.«

Til nr. 13

Efter at den grundlæggende EDB-registerlovgivning er blevet behandlet i retsudvalget, må det være naturligt til dette udvalg også at overføre personregistreringssager. Det bemærkes i øvrigt, at fremskridtspartiet allerhelst så, at det kommunaludvalg, som efter vedtagelse af ændringsforslagene 10–13 ville blive endnu mindre, blev slået sammen med indfødsretsudvalget, udvalget til valgs prøvelse og kirkeudvalget – f. eks. under navnet indenrigsudvalget – jfr. herved det til ændringsforslag nr. 9 anførte. Når forslag ikke stilles herom i denne omgang, beror det på betænkningstekniske overvejelser sammenholdt med, at tiden næppe er moden endnu for forslagens vedtagelse.

14) Efter nr. 4 indsættes som nyt nummer:

»**014.** I § 7, stk. 1, nr. 14, indføjes efter ordet »havebrug« ordet: »levnedsmidler«.«

Til nr. 14

Det er vigtigere for folketinget at se fødemiddelreglerne ud fra en landbrugserhvervs-mæssig synsvinkel end i forbrugermiljøper-

spektivet. Dette sidste varetages jo under alle omstændigheder i helt overvældende omfang af de medieforkælede, konsument venstreforvredne pressionsgrupper.

15) Efter nr. 4 indsættes som nyt nummer:

»**015.** I § 7, stk. 1, nr. 14, indføjes efter ordet »fiskeri« ordene: »samt andre forhold vedrørende dyr«.«

Til nr. 15

I forbindelse med dyreværnslove, hundelove, love om zoologiske haver o. lign. har der været en tendens til at henvise forslag til forskellige udvalg, fordi de f. eks. er under justitsministeriets eller ministeriet for kulturelle anliggenders ressort. Det må imidlertid erkendes, at folketingets sagkundskab i anliggender vedrørende dyr mere end noget andet sted er samlet i landbrugsudvalget.

16) Efter nr. 4 indsættes som nyt nummer:

»**016.** I § 7, stk. 1, nr. 15, tilføjes før ordet »markedspolitiske« ordene: »udenrigspolitiske og.«

Til nr. 16

I sin omfattende mødeaktivitet kommer markedsudvalget under alle omstændigheder til at beskæftige sig centralt med de væsentligste dele af dansk udenrigspolitik. Det er derfor rationelt at nedlægge udenrigsudvalget og henføre dets opgaver til markedsudvalget, der er velegnet til at føre den mest effektive parlamentariske kontrol med dansk udenrigspolitik. Udviklingen vil forhåbentlig derefter gå i retning af, at det ved grundlovens § 19, stk. 3, instituerede udenrigspolitiske nævn bliver mere og mere arbejdslost. Forslaget indebærer vel kun en procentvis ret beskedent udvidelse af markedsudvalgets arbejde, men en vis principiel afvigelse fra det oprindeligt knæsatte (Folketingstidende 1971–72, tillæg B, spalte 2804, jfr. udvalgsberetning af 29. marts 1973).

17) Efter nr. 4 indsættes som nyt nummer:

»**017.** Til § 7, stk. 1, nr. 15, føjes: »Møde- og taleret i markedsudvalget har Europa-parlamentsmedlemmer valgt i Danmark og

Grønland, uanset om de tillige er folketingsmedlemmer eller ej.«

Til nr. 17

Kvaliteten i markedsudvalgets arbejde øges i det omfang, Europaparlamentsmedlemmer under udvalgets forhandlinger kan meddele deres viden og vurderinger. Modspil til regeringens synspunkter og argumenter er nemlig særdeles tiltrængte under de meget knappe tidsrammer, der ofte gælder for markedsudvalgets stillingtagen til komplicerede og ikke tidligere gennemarbejdede sagsanliggender. Derhos vil Europaparlamentarikerne vel også ved at deltage i udvalgets møder kunne få et udbytte, som det er i dansk interesse at tilføre dem.

18) I stedet for § 1, nr. 5 indsættes:

»018. § 7, stk. 1, nr. 16, udgår.«

Til nr. 18

Konsekvensændring af det foran under nr. 9 foreslåede.

Af et *mindretal* (S, DKP og DR):

19) I den i § 1, nr. 5, foreslåede affattelse af forretningsordenens § 7, stk. 1, nr. 15, om miljø- og planlægningsudvalget affattes sidste punktum således: »Endvidere sager om skov- og sandflugtslovgivning, statsskovbrug, erhvervelser til rekreative formål, råstoffer (sten, grus, sand m. v.) i jorden og på havbunden m. v.«

Til nr. 19

Den foreslåede ændring går ud på, at sager om skov- og sandflugtslovgivning og statsskovbrug overføres fra landbrugs- og fiskeriudvalget til miljø- og planlægningsudvalget.

Af et *mindretal* (FP):

20) Efter nr. 6 indsættes som nyt nummer:

»019. I § 7, stk. 1, nr. 17, udgår sidste punktum.«

Til nr. 20

Konsekvensforslag af det foran under nr. 10 foreslåede.

21) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»020. I § 7, stk. 1, nr. 19, udgår ordet »retsafgifter«.

Til nr. 21

Retsafgifter hører naturligt sammen med stempel- og tinglysningsafgifter, der behandles i skatteudvalget.

22) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»021. I § 7, stk. 1, nr. 19, udgår ordet »svangerskabslovgivning«.

Til nr. 22

Abortreglerne hører til i social- og ikke i retsudvalget.

23) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»022. I § 7, stk. 1, nr. 19, indsættes før ordet »færdsel« ordet: »personregistrering«.

Til nr. 23

Konsekvens af det under nr. 13 foreslåede.

24) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»023. I § 7, stk. 1, nr. 19, tilføjes som nyt punktum: »Endvidere fører retsudvalget det i grundlovens § 71, stk. 6 og 7, omhandlede tilsyn med administrativt frihedsberøvede.«

Til nr. 24

Sagligt hører § 71-tilsynet nøje sammen med retsudvalgets øvrige opgaver. Tilsynet styrkes ved at blive henlagt til et udvalg, der mødes regelmæssigt, og som uanset enkeltmedlemmers forhold normalt i hvert møde vil have en rimelig repræsentation for alle partigrupper.

25) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»024. I § 7, stk. 1, nr. 20, ændres betegnelsen »Skatte- og afgiftsudvalget« til »Skatteudvalget«.

Til nr. 25

Det kortere navn er lige så korrekt, men mere mundret end det nuværende, der skyl-

des en fusion, som fandt sted for år tilbage, og som dengang gjorde det lange, besværlige navn naturligt.

26) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»025. I § 7, stk. 1, nr. 20, erstattes ordene »til staten« af: »ejendomsskatter«.

Til nr. 26

Konsekvens af det under nr. 12 foreslåede.

27) I § 1, nr. 8, tilføjes efter ordet »enkensation«: »sundhedsvæsenet«.

Til nr. 27

Både sygehusforhold, de praktiserende lægers forhold, abortproblemer, apotekervæsenet og andre sager inden for sundhedssektoren behandles og vurderes bedst i deres socialpolitiske sammenhæng.

28) Efter nr. 8 indsættes som nyt nummer:

»027. § 7, stk. 1, nr. 22, udgår.«

Til nr. 28

Udenrigsudvalgets ophævelse er konsekvensen af det under nr. 16 foreslåede.

29) Efter nr. 8 indsættes som nyt nummer:

028. I § 7, stk. 1, nr. 23, udgår ordene »handelsskoler, tekniske skoler og teknika«.

Til nr. 29

Erhvervsuddannelserne flyttes fra undervisningsudvalget til erhvervsudvalget.

Af et *mindretal* (KF, CD, DKP, KrF og DR):

30) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»029. § 7, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Bortset fra udvalget for forretningsordenen består hvert af de stående udvalg af 17 medlemmer og et antal stedfortrædere, jfr. stk. 3.«

Til nr. 30, 33 og 35

Det foreslås, at alle udvalg undtagen udvalget for forretningsordenen skal bestå af 17 medlemmer med stedfortrædere. Stedfortræderne skal som nu have ret til at deltage i udvalgenes møder med undtagelse af stedfortræderne i finansudvalget, der kun har ret til at deltage i møder, hvori de erstatter et fraværende medlem.

Af et *mindretal* (FP):

31) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»030. I § 7, stk. 2, ændres ordene »17 medlemmer« til: »et eller to medlemmer udpeget af hvert i folketetinget repræsenteret parti efter partiets egen bestemmelse«.

Til nr. 31

Udvalgene bør afspejle folketetinget. Det er vigtigt, at alle partier f. eks. kan meddele betænkningssbidrag, stille udvalgs spørgsmål og udøve de øvrige beføjelser, som tilkommer udvalgsmedlemmer.

32) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»031. § 7, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Ethvert folketingsmedlem kan når som helst deltage i et hvilket som helst folketingsudvalgs forhandlinger.«

Til nr. 32

Ethvert af de 179 folketingsmedlemmer skal efter forfatningen selv tage stilling til, hvordan hun eller han vil stemme i enhver sag. Modstykket hertil er, at det enkelte medlem også må have adgang til at følge enhver sags behandling i alle dens forløb i folketetinget. Udvalgsarbejdet kan kun vinde ved, at så mange interesserede folketingsmedlemmer som muligt deltager i det. Hele det bureaukratiske besvær omkring udvalgsmedlemsudskiftninger og omkring stedfortræderordningen samt vedrørende forslagsstilleres og grønlandske og færøske medlemmers udvalgsrettigheder undgås ved forslaget, ligesom de reelle ulemper ved den alt for lave mødeprocent i vidt omfang kan afbødes. Selvfølgelig vil det nogle få gange hvert år kunne tænkes, at et udvalgsmøde bliver et sådant tilløbsstykke, at man må flytte det til

et andet lokale end først antaget – f. eks. landstingssalen eller fællessalen – men de praktiske ulemper herved er latterligt ligegyldige sammenlignet med den smidige nyordnings mange fordele.

Af et *mindretal* (KF, CD, DKP, KrF og DR):

33) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**032.** § 7, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

»Til de i stk. 1 nævnte stående udvalg med undtagelse af udvalget for forretningsordenen kan hvert af de i udvalget repræsenterede partier udpege en eller to stedfortrædere for sine medlemmer i udvalget.««

Til nr. 33

Der henvises til bemærkningerne til nr. 30.

Af et *flertal* (S, V og RV):

34) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**033.** § 7, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

»Til de i stk. 1 nævnte stående udvalg med undtagelse af udvalget for forretningsordenen, udvalget til valgs prøvelse, det energipolitiske udvalg, finansudvalget og indfødsretsudvalget kan hvert af de i udvalget repræsenterede partier udpege en eller to stedfortrædere for sine medlemmer i udvalget.««

Til nr. 34

Den foreslåede ændring er dels sproglig, dels en konsekvens af sammenlægningen af udvalget om fysisk planlægning og miljøudvalget. Der er ikke foreslået realitetsændring af bestemmelsen om, hvilke udvalg der kan vælges stedfortrædere til.

Af et *mindretal* (KF, CD, DKP, KrF og DR):

35) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**034.** Til § 7, stk. 3, føjes som nyt sidste punktum:

»De til finansudvalget valgte stedfortrædere har dog kun ret til at deltage i møder, hvori de erstatter et fraværende medlem.««

Til nr. 35

Der henvises til bemærkningerne til nr. 30.

Af et *mindretal* (KF og CD):

36) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**035.** I § 7 indsættes som nyt stykke efter stk. 3:

»*Stk. 0.* Til at foranstalte offentlige høringer nedsættes et udvalg på 11 medlemmer, der forbereder og gennemfører høringer, som foretages efter beslutning af udvalget for forretningsordenen. Høringer kan foreslås af øvrige udvalg, ligesom udvalget for offentlige høringer selv kan tage initiativet til en høring. Når udvalget for forretningsordenen har besluttet, at en høring skal finde sted, udpeger udvalget for offentlige høringer et medlem til at forestå indsamling af materiale og indkaldelse af vidner samt til at foretage den nødvendige fremstilling af sagen under høringen, hvor også de øvrige medlemmer af udvalget kan udspørge vidner. Vidner kan indkaldes, men har ikke pligt til at give møde. Høringer bør finde sted uden for de tidspunkter, hvor folketinget holder møde, sædvanligvis lørdage og mandage. Høringerne er offentlige, bortset fra tilfælde, hvor hensynet til statens sikkerhed eller særlige personlige hensyn kan begrunde, at dørene lukkes.««

Til nr. 36

Der foreslås indsat bestemmelser om adgang til at foranstalte *offentlige høringer*. Beslutning om en offentlig høring skal træffes af udvalget for forretningsordenen, medens selve høringen skal forberedes og gennemføres af et særligt *udvalg for offentlige høringer* på 11 medlemmer.

Af et *mindretal* (FP):

37) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**036.** § 7, stk. 4, 2. pkt., udgår.«

Til nr. 36

Konsekvens af ændringsforslag nr. 24.

38) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»037. I § 7, stk. 5, 2. pkt., ændres ordene »der består af 17 medlemmer, hvis ikke andet bestemmes« til: »for hvilke stk. 2 og stk. 3 er gældende«.

Til nr. 38

Der foreslås samme regler om medlems- og møderet for ad hoc udvalg som foreslået under nr. 31 og 32 om de stående udvalg.

39) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»038. I § 8, stk. 2, indsættes som nyt 2. pkt.:

»Ethvert udvalgsmedlem kan kræve, at der sættes på dagsordenen for et udvalgsmøde, der skal holdes inden 10 dage efter begæringens modtagelse, forhandling og afstemning om valg af ny formand og næstformand for udvalget.«

Til nr. 39

Enhver parlamentarisk forsamling – også et folketingsudvalg – må have adgang til når som helst at udskifte sin ledelse. Dette gælder også, selv om medlemmerne måtte være bundet af aftaler mellem deres partier om, at et bestemt parti udpeger formanden og et andet næstformanden. Sådanne aftaler kan nemlig ikke hindre, at utilfredshed med formand og/eller næstformand fører til en forhandling i udvalget.

40) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»039. I § 8, stk. 4, 2. pkt., udgår ordene »og have juridisk, nationaløkonomisk eller tilsvarende uddannelse«.

Til nr. 40

Rets- og statsvidenskabeligt uddannede folk rider folketingsarbejdet som en mare og fremmedgør arbejdsgangen for mange med anden baggrund. Fagforeningsfolk, bibliotekarer og alle andre er lige så kvalificerede som udvalgssekretærer som cand. jur. er og cand. polit. er.

41) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»040. § 8, stk. 5, 2. pkt. udgår.«

Til nr. 41

Det skaber kun usikkerhed at fylde op i forretningsordenen med den regel, der alligevel ikke (kan) overholdes i praksis, om at hindre udvalgsarbejde, mens der er møde i tinget. Tværtimod er det for at få størst mulig tilslutning til udvalgsmøderne ofte at foretrække, at de foregår, mens medlemmerne alligevel er bundet til Christiansborg, fordi de venter på afstemninger i folketingssalen.

42) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»041. Som nyt næstsids punktum i § 8, stk. 5, indsættes: »Ved afstemninger i udvalget stemmer hvert partis udvalgsmedlemmer med den vægt, som modsvares af dets mandattal i folketinget. Er intet udvalgsmedlem til stede fra et parti, afgives dets stemmer af det i folketingsanciennitet (subsidiært aldersanciennitet) ældste af partiets tilstedeværende folketingsmedlemmer.«

Til nr. 42

Det er uheldigt, når udvalgsflertal og folketingsflertal ikke korresponderer – et problem, som ikke var særlig praktisk betydningsfuldt før 4. december 1973, hvorfor tidligere forretningsordensforfattere ikke har været særskilt opmærksomme på det.

Under udvalgsarbejdet er der fremsat anmodning om en nærmere skriftlig begrundelse – ud over den i forslaget givne – om bestemmelsens overensstemmelse med reglen i grundlovens § 56 om, at folketingsmedlemmer alene er bundne af deres overbevisning.

Ifølge den nævnte grundlovsbestemmelses forhistorie tilbage til den franske revolution, jfr. Jens Møller i Juristen 1965, side 379 ff, og som det også til dels skinner igennem i bestemmelsens ordlyd, tager den overhovedet ikke sigte på forholdet mellem det enkelte folketingsmedlem og hans parti. Reglen udtrykker alene, at et folketingsmedlem ikke kan møde med bundet mandat fra sin valgkreds.

§ 56 er derfor ikke i nogen som helst henseende nogen som helst barriere, når der drøftes partidisciplin. At det enkelte medlem ved afstemninger i folketingssalen ikke kan underkastes en fra statsmagtens side håndhævet partidisciplin, følger af helt andre dele af

grundloven, nemlig de bestemmelser, der hviler på, at der alene kan mødes og stemmes personligt (og ikke ved fuldmægtig) i folketingsalen.

Forholdene i udvalget er imidlertid ikke direkte grundlovsreguleret, men beror på, hvad folketingets forretningsorden til enhver tid fastsætter.

Som det fremgår af ovenstående bemærkninger, er det forslagsstillernes opfattelse, at det ved udformningen af forretningsordenen gælder om at få udvalgsflertal og folketingsflertal til at korrespondere med hinanden.

Dette er for så vidt ikke noget nyt. I det folketingsudvalg, hvor afstemninger har spillet den største rolle i de senere år, markedsudvalget, har man i praksis efterlevet den nu foreslåede regel, at man henser til partiernes mandattal i folketinget. Så vidt det er forslagsstillerne bekendt, har man ikke været ude for ved afstemninger i markedsudvalget, at det er blevet afgørende, at et parti har meddelt, at så og så mange af dets medlemmer indtager en holdning og så og så mange en anden holdning. Naturligvis må forretningsordenen alligevel være indstillet på, at en sådan situation vil kunne opstå ved afstemninger i et udvalg.

Det stillede ændringsforslag hindrer imidlertid ikke, at den, der stemmer på et partis vegne, oplyser, for eksempel at 9 af partiets 15 medlemmer går ind for et vist synspunkt og de øvrige 6 for et andet. Den foreslåede regel er jo først og fremmest udformet således, at den angiver, hvem udvalgsformanden skal tildele stemmeretten for partiets gruppe, hvis der under udvalgsrådet skulle være 2 eller flere repræsentanter for partiet, som meddeler udvalgsformanden indbyrdes modstridende oplysninger om, hvad partiet stemmer for.

Reglen i 2. pkt. bevirker, at formelle udvalgsudskiftninger stort set helt vil kunne undgås.

43) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**042.** § 8, stk. 5, sidste pkt., udgår, og i stedet indsættes: »Udvalgsråder er normalt åbne for offentligheden. Råderne lukkes dog, hvis det begæres af et folketingsmedlem, som deltager i et udvalgsråd. Under lukkede udvalgsråder kan ethvert medlem af udval-

get når som helst få sat til afstemning mellem de i udvalgsrådet deltagende udvalgsmedlemmer, om råderne skal åbnes. Tilsvarende gælder under offentlige møder, når et medlem ønsker en eller flere tilhørere fjernet, fordi de forstyrrer den påkrævede mødero.«

Til nr. 43

Krumtappen i folketingsarbejdet er åbenhed over for offentligheden. Den må kunne følge sagsbehandlingerne i alle etaper. Kun derved kan almenheden stedse på betryggende vis holdes underrettet og de enkelte folketingsmedlemmer på et retfærdigt grundlag til sin tid (ved næste folketingsvalg) genvælges eller udstødes af folketinget. Det er en ringe folketingspolitik, som ytrer sig anderledes, når råderne er lukket, end når man direkte står til regnskab over for sine arbejdsgivere, den danske befolkning.

Imidlertid kan det ikke skjules, at den saglige kvalitet af mange medlemmers indsats daler kraftigt, når udvalgsråderne lukker sig og de ikke mere har den anspænding, der er forbundet med at være i offentlighedens søgelys.

Dertil kommer, at den nuværende praksis om underretning til offentligheden i al for høj grad begunstiger de partier, der har udvalgsformand og/eller egen presse.

Offentlighed vil selvsagt også gælde for fjernsyn og radio, men for TVs vedkommende vil det særlig let kunne opstå, at udvalget skrider ind med forbud, fordi mødelokalefaciliteterne bevirker, at mødeafviklingen generes væsentligt af snurrende TV-kameraer. Bestemmelsen i sidste punktum kan imidlertid også anvendes på andre tilfælde.

44) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»**043.** § 8, stk. 6 og 7, udgår.«

Til nr. 44

Vedtages forslag nr. 32, bliver der intet behov for at give forslagsstillere eller færøske og grønlandske medlemmer særlig udvalgsrådet.

45) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

Bet. og indst. vedr. forretningsorden for folketinget.

»044. Efter det hidtidige stk. 7 i § 8 i indsættes som nyt stykke:

»Stk. 0. Folketingets udvalg er berettiget til at indbyde hvem som helst til at deltage i drøftelser med udvalget og til at udbede sig skriftligt materiale fra hvem som helst. Rettes henvendelsen til en person, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, er den pågældende inden for tjenesten eller hvervets område forpligtet til at efterkomme anmodningen. Dette gælder også, selv om anmodningen drejer sig om spørgsmål, vedrørende hvilke den pågældende har tavshedspligt. I tvivlstilfælde vedrørende oplysningspligtens udstrækning træffes afgørelsen af udvalgets flertal.«

Til nr. 45

For at folketingsudvalgene kan udføre deres arbejde bedst muligt – herunder også undgå, at regeringen med rette eller urette mistænkes for at hyppe egne partipolitiske kartofler – må udvalgene kunne føre drøftelser med hvem som helst. Forslaget vil også – sammen med forslag 46 – indebære et stort skridt i retning af, at der bliver hjemmel for at benytte høringssystemet. Herom udtalte udvalget for forretningsordenen i betænkning af 31. august 1972 – Folketingstidende 1971–72, tillæg B, spalte 3319 – at man i nogen tid burde prøve ordningen med de faste udvalg, før man skred til yderligere arbejdsangsgænderinger såsom »indførelse af høringer i udvalg«. Da det faste udvalgssystem (vedtaget 8. september 1972) nu har fungeret i over fem år (siden oktober 1972), må tiden være inde til at gå videre. Det afvises ganske, at forslaget er i strid med det danske ministeransvarlighedssystem. Man skal blot vænne sig til den konsekvens af folketinget som det øverste statsorgan, at embedsmændene i højere grad skal være folketingets end regeringens rådgivere. Ministeren har selvsagt ikke uden videre ansvar for, hvad embedsmænd foretager sig i dag, og vil heller ikke have det for udtalelser fremsat overensstemmende med forslagens 2. pkt.

Reglen i 3. pkt. må suppleres med lovændringer.

46) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

58 Udvalgenes betænkninger m. m.

»045. Efter det under forslag 45 foreslåede nye stykke i § 8 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 0. Når et ikke-folketingsmedlem er til stede i et udvalgsmøde, er ethvert folketingsmedlem, der deltager i udvalgsmødet, berettiget til at krydsforhøre den pågældende om ethvert emne, der har nogen forbindelse med den på dagsordenen værende sag. Derhos er ethvert i udvalgsmødet deltagende folketingsmedlem berettiget til over for den pågældende ikke-udvalgsmedlem nærmere at redegøre for sine synspunkter.«

Til nr. 46

Ud over de under nr. 45 nævnte høringer tager folketinget sigte på deputationssmodtagelser. Den nuværende kastrerede praksis er nedfældet i notater af februar 1974 og 7. november 1977. Den fører til det helt utålelige, at folketingsarbejdet ikke suger alle de vitaminer til sig, som det er muligt at opnå fra sagkyndige deputationer med friske pust udefra, og at disse gæster i folketinget ofte behandles på en måde, der for ikke-Christiansborgere kun kan betegnes som uhøflig.

Gennemføres forslag nr. 17, skal Europa-parlamentsmedlemmer i relation til den her foreslåede regel sidestilles med folketingsmedlemmer.

Af et mindretal (CD, DKP og DR):

47) Som nyt nummer efter nr. 10 indsættes:

»046. I § 8 indsættes som nyt stykke efter stk. 7:

»Stk. 0. Ethvert i folketinget indvalgt parti har ret til ved et af sine medlemmer at deltage i forhandlingerne i folketingsudvalg, hvori det ikke ellers er repræsenteret. Et sådant medlem, der ikke har stemmeret eller ret til at fremsætte nogen udtalelse i udvalgets betænkninger, må anmeldes for det pågældende udvalgs formand.«

Til nr. 47

Der foreslås givet ethvert i folketinget indvalgt parti ret til ved et af sine medlemmer uden stemmeret at deltage i forhandlinger i udvalg, hvori det ikke ellers er repræsenteret.

Af et *mindretal* (FP):

48) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»047. I § 8, stk. 9, indsættes som andet punktum: »Betænkning (tillægsbetænkning) skal afgives, når dette forlanges af udvalgsmedlemmer, som repræsenterer mere end 45 folketingsmedlemmer, eller af ét udvalgsmedlem i tilfælde, hvor udvalget har færdigbehandlet sagen. Ét udvalgsmedlem kan også kræve, at betænkning afgives inden én uge, når det sker mellem 1. maj og folketingsårets slutning, og når forslaget på tidspunktet for begæringens fremsættelse har ligget mere end tre måneder i udvalget.«

Til nr. 48

Et flertal skal ikke i samme omfang som nu kunne sylte sager, fordi det er flertallet ubehageligt at blive nødt til at tilkendegive sin stilling. Folkestyret har ikke brug for lupressere.

49) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»048. § 8, stk. 9, sidste pkt., affattes således: »Sagen må tidligst behandles i tinget andendagen efter omdelingen.«

Til nr. 49

Med forslaget sker sproglig klargørelse af, at en sag for eksempel kan behandles tidligt torsdag morgen, når betænkning er omdelt tirsdag kl. 23.57.

50) Efter nr. 10 indsættes som nyt nummer:

»049. Til § 8, stk. 13, føjes som nyt punktum: »Beretning afgives også, når udvalget har færdigbehandlet sagen, men intet udvalgsmedlem ønsker til tinget at gøre nogen indstilling om, at tinget skal træffe en afgørelse i sagen.«

Til nr. 50

Af hensyn til offentlighedens og eftertidens orientering bør der anvises en bred vifte af muligheder for folketingsudvalg til at afgive udtalelser.

51) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»050. Til § 10 føjes som nyt stk. 3:

»Stk. 3. Enhver forslagsstiller skal i forbindelse med forslagens fremsættelse meddele tid og sted, hvor folketingsmedlemmer kan opnå uformel gennemgang af forslagens baggrund og nærmere forklaring vedrørende dets indhold.«

Til nr. 51

En hovedulempe ved folketingets nuværende arbejdsgang er, at den er baseret på, at medlemmerne orienteres klart ved at læse paragraftekster med ledsagende juristtyngede bemærkninger.

Sandheden er, at flertallet af de valgbare, der jo stort set er lig med den voksne danske befolkning, bestemt ikke har baggrundsuddannelse for at opfylde disse krav. De kan langt lettere sætte sig ind i en sag ved, at en kyndig person med anvendelse af tavle og andre visuelle og auditive hjælpemidler forklarer om, hvad det hele går ud på, og er rede til at besvare spørgsmål.

Forslagsstilleren afgør, hvem der udover folketingsmedlemmer skal have ret til at være til stede, når hans forslag forklares.

Den foreslåede regel gælder lige fuldt for forslag fra regering som for private forslag.

52) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»051. I § 11, stk. 1, 1. pkt., ændres »2 dage efter« til: »andendagen efter.«

Til nr. 52

Klargørelse ganske som foreslået under nr. 49.

53) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»052. I § 11, stk. 1, 4. pkt., udgår ordene »uden nærmere gennemgang af enkeltheder.«

Til nr. 53

I den nuværende formulering stiller reglen formanden over for en næsten uløselig opgave. Hvornår skal han standse den ordfører, som – inden for sin taletidsbegrænsning –

fremdrager enkeltheder i det lovforslag, der vitterligt er til behandling. Det må være nok i forretningsordenen af fremhæve, at førstebehandlingsdrøftelsen sker »ud fra principielle synspunkter«.

54) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**053.** I § 11, stk. 1, 5. pkt., udgår ordene »og forslag om motiveret dagsorden.«

Til nr. 54

Det er særdeles vigtigt, at folketingets politiske tilkendegivelser kan finde sted i form af motiveret dagsorden – også ved lovforslags 1. behandling. Netop når forslag er til 1. behandling, er man i en ny politisk fase, og der er vel her større brug for instrumentet motiverede dagsordener end næsten på noget som helst andet område. Eksempelvis kan henvises til, at regeringen Hartling faldt ved en dagsorden stillet ved en 1. behandling den 28. januar 1975. Det ville have været parlamentarisk aldeles utilstedeligt, om folketingets flertal ikke ved den situation, der var opstået efter nyvalg, kunne have tilkendegivet sin holdning til regeringen ved en motiveret dagsorden. Hvis man blot for at opfylde det krav skulle have arrangeret en særlig åbningsdebat, ville det være at vidtløftiggøre tingets arbejde unødigt. Da man ikke på forhånd kan vide, om en debat fører til, at der samles et flertal om en motiveret dagsorden i en eller anden udformning, kan man ikke henvise et folketingsflertal til blot at forhandle sig frem uden for folketingssalen til et grundlag og så gennemtvinge, at der kommer en debat, hvor dagsordenen kan fremsættes.

Den i 1976 gennemførte regel om, at dagsordener ikke kan fremsættes ved 1. behandlinger, er derhos muligt i strid med grundlovens § 15, der foreskriver, at folketinget skal kunne skille sig af med en regering eller en minister ved dagsordensvedtagelse. Når dette er et grundlovskrav, kan man selvsagt ikke i forretningsordenen sige, at det dog kun kan ske den 29. februar. Men det er et skridt på den vej, man tog ved den 28. maj 1976 at vedtage det ulykkelige dagsordensforbud, der nu søges fjernet igen. Det bemærkes, at der uden afbrydelse har været fri adgang til at

stille motiverede dagsordensforslag ved 1. behandlinger i perioden 1849–1976.

Af et *flertal* (S, KF, CD, RV, KrF):

55) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**054.** I § 11, stk. 1, 5. pkt., udgår ordene »og forslag om motiveret dagsorden.«

Til nr. 55

Ændringen er en konsekvens af den under nr. 95 foreslåede ændring.

Af et *mindretal* (FP):

56) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**055.** I § 11, stk. 1, udgår sidste punktum, og i stk. 2 ændres ordene »Når et lovforslags overgang til 2. behandling er vedtaget« til: »Når et lovforslag er overgået til 2. behandling.«

Til nr. 56

Det er en meningsløs formalitet at have særskilt afgørelse efter hver eneste 1. behandling om, hvorvidt forslaget skal overgå til 2. behandling.

57) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**056.** I § 12, stk. 1, ændres »2 dage efter« til: »andendagen efter.«

Til nr. 57

Begrundelsen er som anført under forslag nr. 49.

58) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**057.** I § 12, stk. 2, 1. pkt., udgår ordene »lovforslagets paragraffer og.«

Til nr. 58

Det er tidsspildende omsvøb ved 2. behandling at stemme om de enkelte paragraffer ud over, hvad der er nødvendigt som følge af stillede ændringsforslag. Praktisk indebærer det blot sagligt set overflødig ekstraoplæsning fra formandspladsen. Dette søges

undgået her som under forslagene nr. 56 og 59.

59) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**058.** § 12, stk. 2, 2. pkt., affattes således: »Herefter overgår lovforslaget i den herved fremkomne affattelse til 3. behandling.««

Til nr. 59

Der er ingen fornuftsgrund til obligatorisk at afholde særskilt afstemning om, hvorvidt et forslag bør overgå fra 2. til 3. behandling.

60) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**059.** § 12, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Lovforslaget går direkte til 3. behandling, medmindre tinget beslutter at henvise det til behandling i et udvalg.««

Til nr. 60

Hvis folketinget vil henvise et forslag til udvalgsbehandling mellem 2. og 3. behandling, må det også stå tinget frit at afgøre, hvilket udvalg der skal behandle forslaget.

61) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**060.** I § 12, stk. 4, ændres ordene »Vedtages det at lade et lovforslag overgå« til: »Overgår et lovforslag.««

Til nr. 61

Konsekvensforslag af det under nr. 59 foreslåede.

62) Efter nr. 11 indsættes som nyt nummer:

»**061.** I § 13, stk. 1, 1. pkt., ændres »2 dage efter« til: »andendagen efter.««

Til nr. 62

Begrundes ganske som ændringsforslag nr. 49.

63) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»**062.** I § 13, stk. 4, 1. pkt., udgår ordene »af udvalgsmedlemmer og af vedkommende minister.««

Til nr. 63

Adgangen til at stille ændringsforslag kan ikke grundlovsmæssigt gøres bedre for nogle folketingsmedlemmer end for andre.

64) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»**063.** I § 13, stk. 4, 1. pkt., udgår ordet »nye.««

Til nr. 64

Det kan meget vel tænkes, at forhandlingerne under en afbrudt 3. behandling fører til, at folketingsflertallet fremsætter forslag som (stort set) er identiske med, hvad der – måske med en tilfældig snæver stemmemargen – blev forkastet ved 2. behandling eller ved første omgang af 3. behandlingen. Det er da urimeligt, at loven ikke kan få det indhold, som folketingsflertallet ønsker, og at der skal spildes tid på gold juraeksercits om, hvilke forslag der adskiller sig så meget fra de forkastede, at de er »nye«.

65) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»**064.** I § 15, stk. 1, ændres »inden for en frist af 3 søgnedage« til: »inden udløbet af 3 søgnedøgn (herunder lørdage, der ikke er helligdage)««

Til nr. 65

Når der indsamles underskrifter for at få folkeafstemning, kan timer ofte være helt afgørende. Indsamlerne har derfor rimeligt krav på, at det utvetydigt af forretningsordenen fremgår, hvor lang tid de har til deres rådighed.

66) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»**065.** I § 15, stk. 2, ændres »inden for en frist af 5 søgnedage« til: »inden udløbet af 5 søgnedage (jfr. stk. 1)««

Til nr. 66

Også de andre søgnedagsregler i grundlovens § 42 trænger til helt klar præcisering i folketingets forretningsorden.

67) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»066. I § 15, stk. 5, ændres »inden for en frist af 3 søgnedage« til: »inden udløbet af 3 søgnedøgn (herunder lørdage, der ikke er helligdage)«.

Til nr. 67

Der bør ikke kunne herske tvivl om, hvornår fristen udløber for, at et folketingsmindretal kan hindre ejendomsretskrænkelser i at træde i kraft.

68) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»067. § 16 affattes således:

»§ 16

Stk. 1. Lovforslag, hvis indhold går ud på forandringer i eller tillæg til grundloven (grl.s § 88), skal i titlen være betegnet som grundlovsforslag.

Stk. 2. Såfremt et lovforslag eller et ændringsforslag skulle indeholde bestemmelser, der efter formandens opfattelse er i strid med grundloven, gør han forslagsstilleren opmærksom på forholdet, således at forslagsstilleren enten kan trække forslaget tilbage, omarbejde det, så det bliver overensstemmende med grundloven efter formandens mening, eller – for lovforslags vedkommende – ændre titlen, så den indeholder betegnelsen grundlovsforslag.

Stk. 3. Skulle forslagsstilleren ikke inden den af formanden fastsatte frist efterkomme anmodningen, og fastholder formanden sin opfattelse, sætter han spørgsmålet om, hvorvidt forslaget er grundlovsstridigt, til forhandling og afgørelse i folketetinget. Hvis tingets flertal herved finder, at forslaget indeholder grundlovsstridige bestemmelser, afvises dette i sin helhed.«

Til nr. 68

Den nuværende § 16 er teknisk uheldigt udformet på en række punkter. Alle vil begræde dette, når strid opstår om, hvorvidt et

forslag er grundlovsmedholdeligt eller ej, hvis dette skulle indtræffe, før § 16 har fået en forsvarlig teknisk udformning.

69) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»068. I § 17, stk. 2, sidste pkt., udgår ordene »uden forhandling«.

Til nr. 69

Det er en uskik, at et parlament ikke kan forhandle, før det træffer afgørelser – det gælder også ved valg af folketingets ombudsmand.

70) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»069. I § 17, stk. 2, sidste pkt., ændres »2 dage« til: »andendagen«.

Til nr. 70

Samme begrundelse som under nr. 49.

Af et flertal (S, KF, CD, RV og KrF):

71) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»070. § 18, stk. 4, udgår.«

Til nr. 71

Ændringen er en konsekvens af den under nr. 95 foreslåede ændring.

Af et mindretal (udvalget undtagen S og FP):

72) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»000. I § 19 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 0. De i stk. 1 indeholdte regler finder tilsvarende anvendelse, hvis statsministeren uden forbindelse med folketingsårets åbning ønsker at give folketetinget en redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.«

Til nr. 72.

Ændringen tilsigter at give hjemmel til forhandling med mulighed for vedtagelse af motiveret dagsorden, når en ny regering eventuelt efter valg fremstiller sig for folketetinget, jfr. den forhandling om statsminister

Anker Jørgensens regeringserklæring, som fandt sted 21. februar 1975 i henhold til et af formanden stillet forslag (Folketingstidende 1974-75, 2. samling, sp. 245). Bestemmelsen vil også kunne anvendes, hvis en regering i øvrigt måtte finde anledning til at give en almindelig redegørelse for sin politik, f. eks. efter et valg, som ikke har medført regeringens afgang, eller som grundlag for en årlig afslutningsdebat før sommerferien, svarende til den, som hidtil – før finansårets omlægning – har fundet sted ved tillægsbevillingsforslagets tredje behandling.

Af et *mindretal* (S):

73) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»000. I § 19 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 0. Reglerne i stk. 1 anvendes også, hvis statsministeren i løbet af folketingsåret ønsker at give tinget en redegørelse i anledning af udnævnelsen af en ny regering eller ved nyvalgt folketings sammentræden.«

Til nr. 73.

Ændringen tilsigter at give hjemmel til forhandling med mulighed for vedtagelse af motiveret dagsorden i nogle situationer, hvor det efter erfaringer fra de senere år må skønnes ønskeligt at anvende denne fremgangsmåde, jfr. den forhandling om statsminister Anker Jørgensens regeringserklæring, som fandt sted 21. februar 1975 i henhold til et af formanden stillet forslag (Folketingstidende 1974-75, 2. samling, sp. 245).

Af et *mindretal* (FP):

74) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»071. I § 19, stk. 3, udgår 1. pkt., og i stedet indsættes:

»Ønsker en minister uden for dagsordenen at give tinget en redegørelse for et offentligt anliggende, meddeles dette til formanden, der anmelder redegørelsen i tinget. Redegørelsen afgives derefter skriftligt, medmindre ministeren har begæret mundtlig afgivelse. I sidstnævnte tilfælde kan formanden give ministeren ordet i samme eller i et efterfølgende møde.«

Til nr. 74

Redegørelser bør som altovervejende hovedregel afleveres skriftligt, da der jo hengår nogen tid fra deres fremsættelse, til de debatteres. Det er meningsløst at belaste folketingets mødetid med, at medlemmerne i mundtlig form skal påhøre de fleste redegørelser. Da de alligevel altid foreligger skriftligt – som manuskript til ministerens tale – er parallellen næsten fuldstændig til fremsættelse af lovforslag, hvor udviklingen jo for længst er forløbet derhen, at den skriftlige form så at sige undtagelsesfrit har fortrængt den mundtlige. Da redegørelser oftest er betydelig længere end forelæggelsestaler, er argumenterne for at gøre dem skriftlige blot meget stærkere.

75) Efter nr. 12 indsættes som nyt nummer:

»072. § 19, stk. 3, sidste pkt., udgår.«

Til nr. 75

Konsekvensforslag af ændringsforslag nr. 74.

76) I stedet for nr. 13 indsættes:

»073. § 19, stk. 4, 1. og 2. pkt., formuleres således:

»Redegørelsen sættes under debat senest på 10. søgnedag efter dens omdeling (afgivelse), medmindre folketinget forinden skulle have vedtaget, at debat om redegørelsen ikke ønskes. Under forhandlingen kan partiordførere udtale sig 2 gange, første gang i ¼ time, anden gang i 5 minutter.«

Til nr. 76

Forslaget indeholder 2 ændringer:

a. Proceduren med at få redegørelser under debat forenkles.

b. Tidsfristen for debattens afholdelse harmoniseres med forespørgselsreglerne (§ 21, pkt. 2s 10 dages frist).

77) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»074. I § 19, stk. 4, sidste pkt., ændres ordene »kan ikke fattes« til: »kan kun fattes efter reglerne i § 24.«

Til nr. 77

Når et parlament fører en forhandling, er det jo ikke blot for at være en snakkeklub, men først og fremmest for at tage beslutninger, og for at de enkelte medlemmer kan tilkendegive deres holdninger. Derfor er det en aldeles urimelig uting at forbyde dagsordener under redegørelsesdebatter. Reglen misbruges i øvrigt ganske klart af regeringen til at søge at manøvrere sådan, at ubehagelige afstemninger undgås ved at komme forespørgselsdebatter i forkøbet ved at afgive redegørelser, jfr. f. eks. udenrigsministerens adfærd i november 1977. Den slags tekniske manipulationer bør forretningsordenen ikke muliggøre. I det hele er det et spørgsmål, om det ikke var et fejlgreb i 1953 at indføre redegørelsesinstituttet. Alt, hvad der kan opnås ad den vej, kan også realiseres ved at benytte forespørgselsformen.

Af et *flertal* (udvalget med undtagelse af FP, DKP og DR):

78) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»075. I § 20 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 0. Er et spørgsmål eller dets begrundelse ikke affattet i overensstemmelse med stk. 1 og 2, eller finder formanden, at spørgsmålet eller begrundelsen i form eller indhold i øvrigt er af en sådan karakter, at spørgsmålet ikke bør stilles, kan formanden afslå at sende det til ministeren.«

Til nr. 78 og 79

Selv uden udtrykkelig bestemmelse herom tilkommer det formanden som den, der på tingets vegne videresender et spørgsmål til ministeren, at påse, at spørgsmålet angår »et offentligt anliggende«, og at spørgsmål og begrundelse er affattet ikke blot »kort og bestemt«, men også i et sømmeligt sprog. Det er fundet hensigtsmæssigt at optage en udtrykkelig bestemmelse herom.

Ændringen af § 20, stk. 3, der bliver stk. 4, er en sproglig konsekvens af forannævnte ændring.

79) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»076. I § 20, stk. 3, der bliver stk. 4, ændres ordene »I sidste tilfælde« til: »Har spørgeren udbedt sig mundtligt svar«.

Til nr. 79

Der henvises til bemærkningerne under nr. 78.

Af et *mindretal* (FP):

80) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»077. I § 20, stk. 3, ændres ordet »tredje« til: »anden«.

Til nr. 80

For at spørgsmålene kan være så aktuelle som muligt, er det at foretrække, at weekendoplysninger kan medtages i den følgende onsdags drøftelser ved, at fristen for indgivelse af spørgsmål flyttes fra fredag kl. 15 til mandag kl. 15. Der er ikke særlig vægt i det modstående hensyn til ministrene med deres embedsmandsapparatkolosser. To dages frist for ministrene er i øvrigt samme frist, som anvendes i det engelske underhus.

81) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»078. I § 20, stk. 5, 3. pkt., udgår ordene »1 gang à 2 minutter eller«.

Til nr. 81

Spørgetiden er et meget vigtigt led i oppositionens vedholdende parlamentariske kontrol med regeringen. Den stejle vækst i antallet af offentligt ansatte gennem 1960erne og de første år af 1970erne har skabt en overadministration af hundredtusindvis af magthavere, som folketingset skal holde i ørerne gennem spørgetiden og afskrække fra det nærliggende skridt, som er fra at have fået magt over andre til at misbruge magten. Jo flittigere og mere dybtborende spørgere, des samfundsnyttigere folketingset, jfr. nærmere Fremskridt 1976-20, side 5. Derfor må man yderligere understrege spørgetidens betydning og vigtighed ved at udvide spørgernes adgang til at fremføre deres synspunkter og krydsforhøre de ministre, der søger at snakke udenom.

82) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»080. § 20, stk. 5, 4. pkt., ændres til: »Andre medlemmer end spørgeren har – med en talletid for hver på op til 2 gange à 2 minutter – adgang til at udtale sig under spørgsmålets behandling.««

Til nr. 82

Spørgetiden, der ofte vedrører helt aktuelle problemer, bør kunne udvikle sig til en almindelig levende og dugfrisk minidebat. Den ifølge Folketingstidende 1972–73, spalte 556 f, indførte praksis om, at kun to medlemmer ud over spørgeren kan få ordet, foreslås derfor ophævet.

83) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»081. I § 20, stk. 7, udgår 1. punktum.

Til nr. 83

Mens det kan være rimeligt nok at forbyde spørgsmål, når folketingsvalg er udskrevet (§ 20, stk. 7, 2. pkt.), er der ikke tilstrækkelig grund til at forbyde det i sidste halvdel af september og de første dage af oktober.

84) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»082. I § 20, stk. 7, efter 1. pkt. indsættes: »Spørgsmål, der er ubesvarede ved folketingsårets slutning, overføres af folketingets bureau til den følgende folketingssamling.««

Til nr. 84

Det er kejtet at lade ubesvarede spørgsmål – for eksempel spørgsmål stillet 30. september – bortfalde ved folketingsårets udløb.

85) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»083. I § 21, stk. 2, 2. pkt., udgår ordene »hvilket afgøres uden forhandling.««

Til nr. 85

Hvis et folketingsflertal skulle komme ind på den ulykkelige praksis at nægte at admittere oppositionens forespørgsler, bør der i al

fald kunne finde drøftelse sted om dette problem.

86) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»084. I § 21, stk. 2, indsættes som nyt 3. punktum: »Har forespørgeren ikke fået nogen forespørgsel fremmet i de sidste 18 måneder, bør samtykke ikke nægtes.««

Til nr. 86

Den eneste rimelige grund til at nægte at fremme en forespørgsel er, at den pågældende i for stort omfang lægger beslag på folketingets arbejdstid.

Der anvendes udsagnsordet »bør« og ikke »kan«. Herved undgås diskussion om, hvorvidt den almindelige principudtalelse i grundlovens § 53 – stik imod paragraffens hovedhensigt – skulle afskære folketinget fra i dets egen forretningsorden at indsætte en mere udstrakt mindretalsbeskyttelse end den hidtil gældende.

87) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»085. I § 21, stk. 2, udgår 4.–6. punktum. I stedet for indsættes: »Udsættelse kan ske, for så vidt forespørgerne samtykker deri.««

Til nr. 87

Regeringen bør ikke kunne øve afgørende indflydelse på, hvornår det passer folketinget at behandle en forespørgsel.

Af et flertal (udvalget med undtagelse af FP, DKP og DR):

88) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»086. § 21, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Ved forespørgslens begrundelse må forespørgeren eller ordføreren for forespørgerne tale højst 5 minutter. Efter at ministeren har besvaret forespørgslen, gælder følgende regler: forespørgeren (ordføreren) samt en ordfører for hvert af partierne kan få ordet 2 gange henholdsvis i 15 og 5 minutter. Andre medlemmer kan få ordet 1 gang i 5 minutter. Er forespørgeren (ordføreren) tillige ordfører for sit parti, har han – efter at forespørgslen er begrundet – alene talletid

Bet. og indst. vedr. forretningsordenen for folketinget.

som partiordfører. Ministeren er undtaget fra denne paragrafs bestemmelser om taletid.««

Til nr. 88

Der foreslås en nedsættelse af taletiderne ved forespørgsler, således at de kommer til at svare til dem, der gælder ved forhandling om redegørelser.

Af et *mindretal* (FP):

89) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»087. § 23 udgår.«

Til nr. 89

Enhver, som er valgt til folketinget, må kunne gøre krav på, at tinget realitetsbehandler hans forslag. § 23 har da også en alt andet end flatterende baggrund i koldkrigstidens uforsvarlighed, jfr. Fremskridt 1975-8 side 1. Denne skamplet på folkestyret har alt for længe fået lov til at stå uanfægtet i forretningsordenen.

Af et *flertal* (udvalget med undtagelse af FP, DKP og DR):

90) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»088. I § 23 ændres ordene »inden nogen anden end forslagsstilleren har haft ordet« til: »inden forhandling om forslaget er påbegyndt.«

Til nr. 90

Ved den foreslåede ændring tydeliggøres, at afvisning af et forslag eller et ændringsforslag må ske, inden forhandling om forslaget er påbegyndt, og at forslagsstilleren ikke har nogen ret til at få ordet om forslagets eventuelle afvisning, der altid sker uden forhandling. Derimod kan forslagsstilleren have haft ordet, inden afvisning begæres, nemlig hvis han har fremsat forslaget mundtligt. En ret for en forslagsstiller til at få ordet før afstemning om afvisning »for at udvikle sit forslag« udgik allerede i 1947.

Af et *mindretal* (FP):

91) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

59 Udvalgenes betænkninger m. m.

»089. I § 24, stk. 1, udgår ordene »§ 11, stk. 1.«

Til nr. 91

Konsekvens af forslag nr. 54.

92) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»090. I § 24, stk. 1, udgår ordene »§ 19, stk. 4 og«.

Til nr. 92

Konsekvens af forslag nr. 75.

93) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»091. I § 24, stk. 1, 2. pkt., ændres ordet »naturlig« til: »nogen.«

Til nr. 93

Der skal være meget stærke grunde for, at formanden skal være berettiget til at afvise et dagsordensforslag. Hellere afstemning om ti forslag for meget end undertrykkelse af ét forslag. Teknisk bliver reglen også lettere at administrere ved den foreslåede ordning.

94) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»092. Til § 24, stk. 2, føjes: »Når et forslag selv betegner sig som ændringsforslag (underændringsforslag), skal det også behandles som sådant.«

Til nr. 94

Forslaget skal kvæle den uskik, som på det seneste har bredt sig ved, at formanden søger at aflive den nyttige ændringsforslagsprocedure – som ved dagsordener har været udtrykkeligt hjemlet i de sidste 60 år i forretningsordenen – ved at behandle et ændringsforslag, som var det et selvstændigt dagsordensforslag. Dette fører til politiske manipulationer, så forslaget ofte slet ikke kommer til afstemning, helt på tværs af forslagsstillernes intention. Den nævnte formandspraksis kan kun udøves ved usikre politisk farvede skøn og er derfor særdeles uheldig.

Af et *flertal* (S, KF, CD, RV og KrF):

95) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»093. § 24, stk. 1 og 2, affattes således:

»Stk. 1. Under forhandling om en forespørgsel (§ 21) samt under forhandling om en af statsministeren givne redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger (§ 19, stk. 1 og 2*) kan der fremsættes et med grunde understøttet forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (motiveret dagsorden). Et sådant forslag skal være kortfattet og må have naturlig tilknytning til den forhandling, som foregår. Det meddeles skriftligt formanden, som derefter sætter det til forhandling.

Stk. 2. Til et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen kan der ikke stilles ændringsforslag.«

Til nr. 95, jfr. nr. 55 og 71

De foreslåede ændringer går ud på følgende:

1. Dagsordensforslag kan fremtidig kun fremsættes under forespørgselsdebatter og under debatter om en af statsministeren givne redegørelse om rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger (åbningsdebatten og tilsvarende debatter f. eks. efter et valg).

2. Den type dagsordensforslag, der går ud på, at den foreliggende sags behandling skal fortsættes, bortfalder. Fremtidige dagsordensforslag skal herefter altid gå ud på, at tinget går over til næste sag på dagsordenen.

Det indarbejdede navn »motiveret dagsorden« vil fortsat kunne anvendes jævnsides med betegnelsen »forslag om overgang til næste sag på dagsordenen«.

3. Adgangen til at stille ændringsforslag til dagsordensforslag bortfalder.

4. Det fastslås endelig udtrykkeligt, at forslag om motiveret dagsorden skal være kortfattede.

Om den nærmere begrundelse for de foreslåede ændringer henvises til *bilag 2* til betænkningen.

Af et *mindretal* (FP):

*) Det nævnte § 19, stk. 2, er det nye stykke, der ved ændringsforslag nr. 72, jfr. nr. 73, foreslås indsat om adgang for statsministeren til uden forbindelse med folketingsårets åbning at give en redegørelse for rigets forhold og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.

96) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»094. I § 24 indsættes som nyt stk. 4:

»Stk. 4. Er der under en forhandling stillet flere forslag om motiveret dagsorden, sættes først til afstemning det eller de forslag, som konkluderer i, at den foreliggende sags behandling skal fortsættes. Derefter stemmes om de forslag, der efter formandens mening ikke kan forventes at samle flertal. Blandt tilbageværende forslag stemmes således, at de, der må formodes at have størst flertal bag sig, sættes til afstemning før dem, der må forventes at have mindst tilslutning.«

Til nr. 96

Hovedsigtet må være, at hvervet folketingsmedlem – af hensyn til befolkningen – får adgang til ved afstemning i folketingssalen klart at tilkendegive sin holdning til flest mulige forslag. Sådant har hovedlinjen for afgørelse af afstemningsrækkefølgen mellem flere motiverede dagsordener da også været i den længste periode under folkestyret. Forslaget går ud på, at vi vender tilbage til denne sunde tilstand. Det er lidet værdigt, at en lang debat blot munder ud i en ret intetsigende dagsordenvedtagelse om at tage ministerens udtalelser til efterretning. Langt mere oplysende er, at de og de flertalspartier forkaster eller vedtager den eller den specificerede politiske stillingtagen til brandbare aktuelle enkeltproblemer.

Selvfølger vil det være beklageligt, hvis folketingsflertallet ved samme forhandling støtter vedtagelser, der er i indbyrdes strid med hinanden, men det er jo ikke noget specielt problem for afstemninger under dagsordensdebatter. Det kan ske i alle forbindelser og løses, når det forekommer, gennem de juridiske regelkonfliktregler.

97) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»095. § 26, 2. pkt., udgår.«

Til nr. 97

Reglen om, at man ikke må tiltale nogen direkte fra folketingets talerstol, begrænser

de retoriske udfoldelsesmuligheder for at benytte flest mulige af det danske sprogs nuancer. Baggrunden for bestemmelsen er formentlig alene at beskytte ømskindethed hos medlemmerne. Noget sådant er imidlertid utidigt for folkevalgte, som må være anderledes hårdhuedede. Ydermere er det af det onde med restriktioner, der hæmmer og forkrymper talere, som måske er nervøse i forvejen. At det er en umulig tanke at opretholde § 26 som nu formuleret, ses også af, at der hver eneste folketingsdag om medlemmer bruges ordet »forslagsstilleren«. I det hele kan medlemmerne være i så mange konkrete situationer, at det er alt for kunstigt ved en generel regel, der skal dække alle typer af debatter, at have en bestemmelse som den i § 26 omhandlede.

98) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»**096.** I § 26, 2. pkt., udgår ordene »uden titel«.

Til nr. 98

I en velformet talesekvens vil ofte indgå, at mod- eller medparten omtales ved deres erhverv. Ingen skulle skamme sig over at få nævnt, hvad hans profession er. Vil man dermed for eksempel spytte og trampe på en fodermester eller anden ikke-akademiker, falder det såmænd blot tilbage på den finkulturelle snobtaler selv.

99) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**097.** § 29, stk. 2, udgår.«

Til nr. 99

Et folketingsmedlem må have den mest vidtgående ytringsfrihed fra folketingets talerstol og skal ikke affinde sig med, at formanden – der måske er hans politiske modstander – fratager ham ordet, fordi formanden finder, at medlemmets ubehagelige samfundskritik af formandens parti må kaldes »utilbørlig«. Helt tosset er det, at flertallet derefter ifølge gældende forretningsorden i indtil 14 mødedage kan udelukke medlemmet fra folketinget og dets udvalg.

100) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**098.** Til § 31 føjes:

»Stk. 2. Når den i stk. 1 nævnte forholdsregel er vedtaget, skal hvert parti have adgang til at få ordet mindst to gange à 5 minutter, før forhandlingen slutes.«

Til nr. 100

Det er uhyre vigtigt, at alle synspunkter på en given sag er fremført og kommet i Folketingsstidende, før forhandlingerne slutes. Det skal dog ikke ganske afvises, at der er behov for et filibusterværn ud over taletidsbegrænsningen. For at dette ikke misbruges i en følelsesstemning, må der være adgang til at revidere standpunkterne og eventuelt fremføre argumenter for, at beslutningen om at afslutte forhandlingen skal omstødes.

101) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**099.** § 33, stk. 2, udgår.«

Til nr. 101

Også folketingsflertallet må have fortrydelse. Det rigtige er, at den endelige beslutning bliver, som flertallet ønsker den – også selv om de, der skifter fra oprindeligt flertal til oprindeligt mindretal, derved i nogle mindre kløgtige menneskers øjne taber ansigt.

102) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0100.** Til § 34 føjes som nyt punktum:

»Afstemning skal under alle omstændigheder ske om et fremsat forslag, hvorom et medlem ved forhandlingens afslutning ønsker afstemning.«

Til nr. 102

Det er en central beføjelse for den, der er valgt som medlem af landets øverste forsamling, at kunne kræve at få de andre medlemmers tilkendegivelse i afstemningsform af forslag, han ønsker afgjort af folketinget. Kun derved sikres, at folketingsvælgerne ved det følgende valg kan opnå fuldt tilstrækkelig oplysning om de forskellige medlemmers synspunkter. Det er fra demokratiets synspunkt aldeles uacceptabelt med krumspring

til undgåelse af afstemninger om ømtålelige politiske spørgsmål.

103) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0101.** I § 35, stk. 2, udgår 1. og 2. pkt. samt ordene »også« og »straks« i 3. pkt.«

Til nr. 103

Hvis mere end 89 medlemmer udebliver fra en afstemning i folketinget eller ikke ønsker at give sig til kende ved afstemningen (heller ikke med »stemmer ikke«), er der intet at gøre ved det, som grundlovens § 50 er formuleret. I den situation hjælper det ikke at give formanden beføjelser som dem, der foreslås ophævet.

104) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0102.** Efter § 35, stk. 2, 5. pkt., indsættes:

»Samme medlem kan ikke begære afstemning ved navneopråb mere end højst to gange på samme mødedag.«

Til nr. 104

Navneopråbsinstituttet er udmærket, men må ikke misbruges, f. eks. til at kræve navneopråb om hvert eneste af 1.600 ændringsforslag til finansloven.

Af et *flertal* (udvalget med undtagelse af FP, DKP og DR):

105) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0103.** I § 35, stk. 2, udgår 4. og 5. pkt., og i stedet indsættes:

»Ligeledes kan 17 medlemmer inden afstemningens begyndelse skriftligt forlange, at der om et eller flere punkter skal stemmes ved navneopråb, medmindre tinget efter formandens forslag ved en på sædvanlig måde foretaget afstemning måtte bestemme andet.«

Til nr. 105

For at udelukke, at 17 medlemmer skal kunne trække et møde i langdrag ved urimelelige krav om afstemning ved navneopråb, foreslås en ændret formulering, hvorefter

tinget ved en på sædvanlig måde foretaget afstemning skal kunne beslutte, om en anmodning om afstemning ved navneopråb skal imødekommes. Samtidig udgår bestemmelsen om oplæsning af navnene på de 17 medlemmer, der har anmodet om navneopråb.

Af et *mindretal* (FP og DKP):

106) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0104.** Til § 35 føjes som stk. 3:

»Stk. 3. Fra og med 1. oktober 1980 foregår tingets afstemninger normalt ved anvendelse af elektrisk anlæg.«

Til nr. 106

Af hensyn til folketingsvælgerens orientering er det vigtigt at kunne fastholde, hvordan samtlige folketingsmedlemmer har forholdt sig ved hver eneste afstemning. Dertil kommer, at afstemningerne kommer til at foregå hurtigere, og deres resultat bliver opgjort sikrere end under det nu anvendte system. Disse fordele findes at kunne retfærdiggøre installationsudgiften, der i januar 1977 blev oplyst til »omkring 1 mill. kr.«, mens de årlige driftsudgifter i november 1975 blev anslået til ca. 250.000 kr.

I perioden op mod indførelse af elektrisk afstemning må derefter indføres regler om ændret funktion for tingsekretærerne (§ 6) og om navneopråb etc. (§ 35, stk. 2) – de pågældende regler kommer nemlig stort set kun til at fungere, når der er tekniske forstyrrelser i det elektriske afstemningsanlæg, jfr. nærmere betænkning afgivet 16. maj 1973 af udvalget for forretningsordenen (ændringsforslag nr. 1, 6 og 7).

Af et *mindretal* (FP):

107) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0105.** I § 36, stk. 1, 1. pkt., udgår ordet »udvalg«.

Til nr. 107

Konsekvensforslag af forslag nr. 31 og nr. 38.

108) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0106.** Til § 36, *stk. 1*, føjes:

»Tvivl om, hvorvidt sammenkædning skal ske ved valg af flere personer, afgøres af udvalget for forretningsordenen. Derefter skal der være mindst to dage til at udpege de personer, der skal vælges.«

Til nr. 108

Det kan næppe undgås, at der med en folketingsformand, der udgår af en bestemt partipolitisk opfattelse, kan opstå uheldige sager som f. eks. den om landsskatteretsmedlemmerne i 1974 (Fremskridt 1974-14, side 3), men de må i hvert tilfælde frem i lyset, før de afgøres og underkastes alsidig belysning også fra de forskellige partiers side, før flertallet træffer sin afgørelse.

109) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0107.** I § 36, *stk. 2*, 2. *pkt.*, udgår ordene »eventuelt skriftligt, hvis tinget tager beslutning herom «.

Til nr. 109

Afgørelser i offentlige møder i folketinget skal undtagelsesfrit ske i fuld åbenhed, således at hver vælger kan skaffe sig oplysning om, hvordan hvert folketingsmedlem har stemt.

110) Efter nr. 14 indsættes som nyt nummer:

»**0108.** § 40 udgår.«

Til nr. 110

Det er urimeligt at have stående i forretningsordenen den regel, der alligevel ikke håndhæves, om, at et medlem, der er forhindret i at møde i tinget, skal anmelde forfald for formanden.

111) I stedet for nr. 15 indsættes:

»**0109.** § 42 affattes således:

»§ 42

Stk. 1. Når et folketingsmedlem meddeler formanden, at han fra en nærmere angiven dag midlertidigt ikke kan deltage i arbejdet i folketinget og/eller i dettes udvalg, tager hans stedfortræder sæde i tinget fra den pågældende dag at regne. Medlemmet har også denne ret, hvis han er udelukket i medfør af § 29, *stk. 2* eller *stk. 3*.

Stk. 2. Hvis den pågældende stedfortræder ikke tidligere har været indkaldt siden sidste folketingsvalg, træffer tinget bestemmelse om gyldigheden eller ugyldigheden af hans valg på grundlag af indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.

Stk. 3. Stedfortræderen træder i medlemmets sted også for så vidt angår medlemmets udvalgsposter og andre hverv, hvortil medlemmet er udpeget af vedkommende gruppe, medmindre medlemmet erklærer andet.

Stk. 4. Uanset meddelt orlov kan et folketingsmedlem give møde i tinget, når det alene sker i den pågældendes egenskab af minister.

Stk. 5. Stedfortræderhvervet ophører, når det pågældende medlem meddeler formanden, at han atter kan give møde i tinget.«

Til nr. 111

Stedfortræderreglerne må indrettes således, at de frem for alt andet fungerer så let, at de sikrer, at folketingets sammensætning til enhver tid er som forlangt af vælgerne. Har disse f. eks. bestemt, at venstresocialisterne skal have en indflydelse på 5/179, må den omstændighed, at en af de fem har forfald – ligegyldig af hvor kort varighed – ikke hindre, at partiet optræder med fem stemmer i folketinget. Det er en af forretningsordenens allerfornemste opgaver at sikre, at der ikke indtræder de betydelige ulykker, som kan blive følgen, hvis tilfældigheder for en længere eller kortere tid forrykker det af vælgerne fastlagte styrkeforhold mellem partigrupperne.

Dernæst er det heldigt, af folketingskandidater, der ikke har opnået valg, erhverver et vist indblik i folketingets virkemåde ved at komme til at fungere som stedfortræder i kortere eller længere perioder. Det er betydningsfuldt for, at han kan videregive korrekte opfattelser til sin egen opstillingskreds, og for hans egen afgørelse af, om han skal ønske genopstilling.

Endelig må stedfortræderreglerne udformes således, at de giver mindst muligt bureaukratisk papirarbejde for folketingets administration.

For fuldstændighedens skyld erindres om, at spørgsmålet om, hvorvidt et medlem på orlov har ret til folketingsvederlag i orlovsperioden, ikke behandles i forretningsordenen, men derimod i folketingsvalglovens § 84, stk. 3.

112) Efter nr. 15 indsættes som nyt nummer:

»**0110.** Til § 43 føjes:

»Ved behandling af forslag om afvigelser fra forretningsordenens regler gælder samme taletidsbestemmelser som ved lovforslags 2. behandling.««

Til nr. 112

Strid om fristdispensationer eller om andre fravigelser fra de almindelige regler i forretningsordenen vil normalt kun fremkomme i ophidsede politiske situationer. Erfaringsmæssigt vil sådan strid give anledning til, at den ene part i de massemedier, som den pågældende disponerer over, retter fordrejede beskyldninger mod den anden part (senest skete det i radioavisen 5. maj 1977 kl. 13). Det er derfor vigtigt, at parterne får adgang til ved deres officielle talsmænd at præcisere deres begrundelser for, hvorfor de vil eller ikke vil gå med til hastebehandling af de pågældende lovforslag, eller hvad fravigelsessagen nu måtte dreje sig om. Dertil kommer, at i tilfælde, hvor der er strid og udkræves 75 pct. flertal, vil indlæggene fra talerstolen kunne tillægges større umiddelbar betydning, end forholdet normalt er, idet der kun skal nogle få medlemmers omsving til, for at det nævnte flertalskrav opfyldes eller ikke nås. De medlemmer, der i virkeligheden er tvivlende, vil i situationer som de i § 43 omhandlede typisk ikke have den samme gode forhåndsorientering om, hvad sagen drejer sig om, som tilfældet normalt er, idet der dels sædvanligvis vil være tale om hastigt tilspidsede situationer i dage med meget politisk kontroversielt nystof, dels forud for folketingets § 43-behandling ofte være givet de enkelte medlemmer ufuldstændig orientering om det grundlag, hvorpå henholdsvis ja- og nejsynspunkterne begrundes.

113) Efter nr. 16 indsættes som nyt nummer:

»**0111.** § 45, stk. 4, udgår.«

Til nr. 113

Folketingets personale skal naturligvis være berettigede til den almindelige folkepension, men der skal ikke tilkomme dem nogen særfavoriseringspension. Om overgangsordning henvises til fremskridtpartiets ændringsforslag til finanslovens § 26.

114) Efter nr. 19 indsættes som nyt nummer:

»**0112.** I bilaget om taletidsregler ændres reglerne for private forslag, således at ordføreren for forslagsstillerne altid får samme taletid, som ministre har ved regeringsforslag.«

Til nr. 114

Ud over at forslaget er praktisk rimeligt, er det principielt rigtigt fuldstændigt at side stille forslagsstillere, hvad enten der er tale om regeringsforslag eller private forslag.

Af et *flertal* (udvalget med undtagelse af FP, DKP og DR):

115) Efter nr. 19 indsættes som nyt nummer:

»**0113.** I *bilaget* under »Finanslovsforslaget« såvel ved 1. som 2. og 3. behandling ændres taletiden for ordførere og andre medlemmer til henholdsvis:

1. gang 20 min. 2. gang 10. min.
1. gang 10 min. 2. gang 5 min.«

Til nr. 115

De foreslåede taletider ved behandlingen af *finanslovsforslaget* svarer til dem, partierne sædvanligvis har kunnet enes om.

Af et *flertal* (udvalget undtagen FP, DKP og DR):

116) Efter nr. 19 indsættes som nyt nummer:

»**0115.** I *bilaget* affattes afsnittet om fore-

spørgsler således:

»Forespørgsler.

Forespørgslens begrundelse. 5 min.
 Ministerens besvarelse ubegrænset

Derefter:

	1. gang	2. gang	Følgende gange
Forespørgeren samt ordførere for partierne ..	15 min.	5 min.	
Andre medl....	5 min.		
Ministre	ubegrænset		

Er forespørgeren tillige ordfører for sit parti, har han – efter at forespørgslen er begrundet – alene taletid som partiordfører.««

Til nr. 116, jfr. nr. 88

Der er foreslået nedsættelse af taletiderne ved *forespørgsler* til de tider, som gælder ved redegørelser, og som partierne i mange tilfælde har kunnet enes om som tilstrækkelige.

Skytte (RV) fmd. Grete Hækkerup (S) nfmd. Erlendsson (FP) Nathalie Lind (V)

Ninn-Hansen (KF) Normann Andersen (S) J. K. Hansen (S) Søren B. Jørgensen (S)

Risgaard Knudsen (S) Lerke (S) Otto Mørch (S) Nørgaard Sørensen (S)

Ivar Hansen (V) Karlskov Jensen (V) Hagen Hagensen (KF) Langsted (CD)

Chr. Christensen (KrF) Glistrup (FP) Arentoft (FP) Alfred Hansen (DR)

Freddy Madsen (DKP)

Partierne SF, VS og EP var ikke repræsenteret i udvalget.

Justitsministeriet

Bilag 1

Lovafdelingen

Den 16. maj 1977

I skrivelse af 20. januar 1977 har folketingets arbejdsgangsudvalg udbedt sig justitsministerens bemærkninger til et forslag fra medlem af folketinget Kjærulff-Schmidt om at overføre justitsministeriets lovafdeling til folketinget eller om at oprette et fælles lovkontor for regering og folketing i folketingets regie.

Det i skrivelser nævnte forslag har følgende indhold:

- »Justitsministeriets lovkontor overføres til folketinget. Herved opnås:
- a. Ikke kun regeringen, men også folketingets partier har herved den fornødne tekniske bistand til udarbejdelse af lovforslag m. v.
 - b. Responser vedrørende lovforslagenes juridiske konsekvenser vil blive mere uvildige og mindre præget af regeringens øjeblikkelige ønsker.«

I den anledning skal justitsministeriet udtale:

1. Justitsministeriets lovafdeling, der er organiseret som en afdeling i justitsministeriets departement, er fortrinsvis beskæftiget med følgende opgaver:
 - a. Udarbejdelse af justitsministeriets egne lovforslag.
 - b. Deltagelse i det øgede internationale samarbejde på retsområder, der hører under justitsministeriets ressort, f. eks. det nordiske lovsamarbejde og det europæiske samarbejde, der finder sted inden for rammerne af Det europæiske Fællesskab og Europarådet.
 - c. Rådgivende virksomhed over for andre fagministerier med hensyn til udarbejdelse af lovforslag, jfr. nærmere nedenfor under pkt. 2.

- d. Responderende virksomhed over for andre offentlige myndigheder med hensyn til retsstillingen på ulovnormerede områder eller fortolkning af lovbestemmelser, jfr. nærmere nedenfor under pkt. 3.

2. Lovafdelingens rådgivende virksomhed over for andre fagministerier i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslag er nærmere fastlagt i statsministeriets cirkulæreskrivelse af 16. maj 1960.

Gennemgangen omfatter såvel en materiel som en formel efterprøvelse. I *materiel* henseende efterprøves navnlig forholdet mellem på den ene side lovforslagets bestemmelser og på den anden side de almindelige regler, der indeholdes i straffeloven, retsplejeloven og de centrale familie- og formueretlige love, erstatningsrettens almindelige regler samt almindelige stats- og forvaltningsretlige principper. Disse retsområder hører under justitsministeriets ressort, og allerede før oprettelsen af stillingen som justitsministeriets kommitterede i lovgivningsspørgsmål i 1958 blev justitsministeriet hyppigt hørt af andre fagministerier over lovforslag, hvis bestemmelser tangerede disse områder.

I *formel* henseende foretages der navnlig en efterprøvelse af, om lovforslagets bestemmelser er opstillet på en ud fra systematiske og lovtekniske synspunkter hensigtsmæssig måde. Endvidere lægges der vægt på, at bestemmelser, der almindeligt anvendes i lovgivningen, f. eks. ikrafttrædelsesbestemmelser, formuleres efter ensartede retningslinjer. Endelig tilstræber man at sikre en klar og tidssvarende sproglig udformning af de enkelte bestemmelser.

Omfanget af lovafdelingens arbejde med den formelle efterprøvelse af forelagte lovforslag, der kun udgør en begrænset del af afdelingens arbejde, er i de senere år blevet

betydeligt indskrænket. Baggrunden herfor er, at justitsministeriet på grundlag af lovafdelingens erfaringer fra dette arbejde efterhånden har udsendt en række cirkulærer og vejledninger om forskellige generelle herhen hørende spørgsmål, se således cirkulære nr. 4 af 10. januar 1966 om ikrafttræden og kundgørelse af love og anordninger, vejledning nr. 224 af 15. oktober 1969 om sproget i love og andre retsfor skrifter, vejledning nr. 242 af 18. november 1969 om affattelse af forslag til ændringslove m. m., vejledning nr. 243 af samme dato om udarbejdelse af løvbekendtgørelser samt vejledning nr. 80 af 9. april 1973 om udarbejdelse af bekendtgørelser. Hertil kommer, at lovafdelingens medarbejdere i betydeligt omfang har stillet sig til rådighed for de efteruddannelseskurser for centraladministrationens personale, der arrangeres af Danmarks Forvaltningshøjskole, for på denne måde at udbrede kendskabet til de synspunkter, der danner grundlag for lovafdelingens formelle efterprøvelse af forelagte lovforslag.

3. Lovafdelingens stillingtagen til spørgsmål om forelagte lovforslags forhold til grundloven og til dansk rets almindelige regler i øvrigt har i praksis helt naturligt medført, at justitsministeriet ofte – i og for sig på linje med kammeradvokaten – af regeringen eller enkelte ministerier eller styrelser har fået forelagt tvivlsomme retsspørgsmål, der er opstået uden sammenhæng med lovgivningsarbejdet. På grundlag heraf er der i en række tilfælde afgivet responsa om retsstillingen på ulovnormerede områder, navnlig inden for stats- og forvaltningsretten, om fortolkningen af grundloven og justitsministeriets egen lovgivning, herunder navnlig loven om offentlighed i forvaltningen, samt om fortolkningen af lovbestemmelser, der hører under andre ministeriers ressort.

Lovafdelingen udarbejder endvidere udkast til besvarelse af de spørgsmål, folketingets udvalg stiller til justitsministeren.

4. Forslaget om overførelse af justitsministeriets lovafdeling til folketinget synes alene

at tage sigte på den del af lovafdelingens opgaver, der består i rådgivende virksomhed over for andre ministerier i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslag. De øvrige opgaver, der påhviler lovafdelingen, se ovenfor under 1, a, b og d, er da også af en sådan karakter, at de ikke ville kunne henlægges til et organ under folketinget. Allerede som følge heraf måtte det anses for udelukket at overføre justitsministeriets lovafdeling som sådan til folketinget. Forslaget herom eller om at oprette et fælles lovkontor for regering og folketing i folketingets regie vedrører således kun den begrænsede del af lovafdelingens virksomhed, der er omtalt ovenfor under pkt. 2.

Som nævnt i indledningen til dette punkt omfatter lovafdelingens rådgivende virksomhed over for andre fagministerier i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslag såvel en materiel som en formel efterprøvelse.

Med hensyn til den materielle efterprøvelse må det fremhæves, at forelæggelsen af lovforslag, hvis bestemmelser tangerer retsspørgsmål, der hører under justitsministeriet, principielt ikke adskiller sig fra den almindelige praksis, hvorefter ethvert lovforslag, der berører et andet fagministeriums ressort, forelægges for dette til udtalelse inden fremsættelsen for folketinget. En gennemførelse af et af de i spørgsmålet omtalte forslag kunne derfor ikke resultere i, at justitsministeriet blev afskåret fra at udtale sig om udarbejdede lovforslags forhold til almindelige regler på retsområder, der hører under justitsministeriet, og denne del af lovafdelingens hidtidige virksomhed måtte derfor i det væsentlige uændret fortsat varetages af justitsministeriet.

For så vidt angår den formelle efterprøvelse af udarbejdede lovforslag bemærkes, at det efter justitsministeriets opfattelse ikke ville være hensigtsmæssigt at afskære justitsministeriet fra at yde de øvrige fagministerier sagkundig bistand ved den tekniske udformning af lovforslag, idet denne virksomhed, således som lovafdelingens samarbejde med fagministerierne har udviklet sig, vanskeligt kan udskilles fra den materielle efterprøvelse.

ORLA MØLLER

/ N. Pontoppidan

Folketingssekretæren

Januar 1978

Bilag 2

Om motiverede dagsordener

Adgangen til at fremsætte et med grunde understøttet forslag om overgang til næste sag på dagsordenen – forslag om motiveret dagsorden, som det nu kaldes i forretningsordenen – har været hjemlet fra først af i begge tings forretningsordener.

Forbilledet var den adgang, der i Frankrig var til at slutte forespørgselsdebatter, der foregik uden for den egentlige dagsorden, med en motiveret overgang til dagsordenen (i modsætning til en simpel overgang til dagsordenen).

Da man her i landet ikke kendte til forhandlinger uden for dagsordenen, måtte man lade dagsordensforslag munde ud i et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen.

I modsætning til, hvad tilfældet var i Frankrig, fastsattes det, at forslag om overgang til næste sag på dagsordenen skulle kunne fremsættes *under enhver forhandling*, altså ikke alene under forespørgselsdebatter, men også under behandlingen af lovforslag og beslutningsforslag.

Vedtagelse af et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen betyder *afslutning* af den forhandling, som har fundet sted, men det betyder tillige, at andre foreliggende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, hvorom der endnu ikke er stemt, dermed er *bortfaldet*. Sker vedtagelsen under behandlingen af et lovforslag eller et beslutningsforslag, betyder det tillige, at *selve det forslag, hvortil dagsordensforslaget er knyttet, anses for bortfaldet*.

Denne virkning af en overgang til næste sag på dagsordenen understregedes oprindeligt ved, at bestemmelsen om dagsordensforslag (indtil 1918) var anbragt i tilslutning til reglerne om *afvisning*.

I øvrigt må et dagsordensforslags indhold, der sædvanligvis indeholder henstillinger til regeringen eller udtaler tingets billigelse eller misbilligelse af regeringens politik, opfattes som et *beslutningsforslag*, der er affattet i en særlig form.

Forretningsordenens regler om motiverede dagsordener er i tidens løb ændret i forskellige henseender, ligesom praksis med hensyn til forhandling og afstemning om dem er ændret, jfr. nedenfor.

1. Oprindeligt var der ikke mulighed for at fremsætte den type dagsordensforslag, der går ud på, at tinget *fortsætter behandlingen af den foreliggende sag*. Hjemmelen hertil indførtes i 1947, efter at formanden i nogle tilfælde havde accepteret denne form i praksis. Begrundelsen herfor var ønskeligheden af at kunne vedtage forslag om motiveret dagsorden, som udtrykte tillid til regeringen, under behandlingen af et *lovforslag*, uden at vedtagelsen medførte bortfald af lovforslaget.

Ændringen tog ikke sigte på dagsordensforslag i tilslutning til *forespørgsler*, der fortsat gik ud på, at tinget gik over til næste sag på dagsordenen. I den seneste tid er der imidlertid også under forespørgsler forekommet dagsordensforslag, der munder ud i »fortsætter tinget behandlingen af forespørgslen«. Da forretningsordenens ord ikke er helt klare på dette punkt, har formanden ikke følt sig beføjet til at afvise disse dagsordensforslag, men en tydeliggørelse af reglerne er påkrævet, jfr. nedenstående ændringsforslag, hvorefter forslag om motiveret dagsorden altid skal gå ud på, at tinget går over til næste sag på dagsordenen.

2. Langt tilbage har den praksis været fulgt, at der ikke kunne stilles *ændringsforslag* til dagsordensforslag, men i 1918 indsattes en udtrykkelig regel om adgang hertil, jfr. den nuværende § 24, stk. 2: »Til et forslag om motiveret dagsorden kan der under forhandlingen skriftligt stilles ændringsforslag og underændringsforslag.«

Det bør imidlertid overvejes at vende tilbage til den tidligere praksis og indføre en regel om, at ændringsforslag til dagsordensforslag ikke kan stilles. En sådan regel kan

begrundes med, at ethvert medlem har adgang til at stille sit eget dagsordensforslag, hvis han ikke er tilfreds med det eller de foreliggende. Ændringsforslag til de forskellige foreliggende dagsordensforslag rejser endvidere ofte et »identitetsproblem« for formanden, der må skønne over, om et ændringsforslag eventuelt må afvises som ændringsforslag og i stedet opfattes som et selvstændigt dagsordensforslag. Især gælder dette, hvor en »tillidsdagsorden« ved ændringsforslag søges gjort til en »mistillidsdagsorden«, idet det jævnligt forekommer, at ændringsforslag fremsættes af et mindretal af rent afstemningstekniske grunde for at fremtvinge en afstemning imod et flertals ønske og imod tingets afstemningspraksis, jfr. nedenfor under 5. Endelig bidrager ændringsforslag til at gøre den afsluttende afstemning uoverskuelig for tingets medlemmer.

Det foreslås derfor, at adgangen til at stille ændringsforslag bortfalder. Hvis den, der har fremsat et dagsordensforslag, ønsker det ændret, må han tage sit dagsordensforslag tilbage og stille det på ny i ændret skikkelse.

3. Efter at det i en række tilfælde var forekommet, at et medlem fremsatte dagsordensforslag, der ikke havde *forbindelse med den foreliggende sag*, uden at formanden dog følte sig berettiget til afvise dem, udtaltes i forretningsordensudvalgets betænkning af maj 1947, at forslag om motiveret dagsorden efter udvalgets opfattelse måtte stå i forbindelse med den foreliggende sag. Den nugældende udtrykkelige regel i § 24, stk. 1, om, at et dagsordensforslag må have »naturlig tilknytning til den forhandling, som foregår«, indsattes i 1953.

4. I tidens løb har man udelukket dagsordensforslag i visse tilfælde.

Ved indførelse af *spørgsmål* i 1947 fastsattes det udtrykkeligt, at beslutning ikke kunne træffes, dvs. forslag om motiveret dagsorden kunne ikke fremsættes. Det samme fastsattes med hensyn til forhandling om *de redegørelser*, som indførtes i 1953, dog bortset fra åbningsdebatten ved folketingsårets begyndelse.

Med virkning fra folketingsåret 1976-77 ophævedes adgangen til at fremsætte dagsordensforslag under *første behandling af lovforslag og sådanne beslutningsforslag, hvis første*

behandling foregår efter reglerne for lovforslags første behandling. Denne ændring har medført, at førstebehandlingerne foregår i en rolig og saglig atmosfære, men reglen har måske bevirket en øget tilbøjelighed til at fremkalde de dagsordensdebatter ved 2. og 3. behandlinger, som man har undgået ved første behandling.

Det foreslås derfor, at adgangen til at stille dagsordensforslag fremtidig *begrænses til forespørgsels- og åbningsdebatter*. Denne ændring kan begrundes med, at reglerne behandling af lovforslag og beslutningsforslag selv uden dagsordensforslag åbner mange muligheder for tilkendegivelse af og afstemning om tingets standpunkt: der kan stemmes for eller imod sagens overgang til næste behandling eller om dens henvisning til (for nyet) udvalgsbehandling, og der kan (undtagen ved første behandling) stilles ændringsforslag til det pågældende forslag, der foruden en første behandling senere kommer til 2. og – ved lovforslag – til 3. behandling. Endvidere kan jo ethvert medlem af tinget fremsætte egne selvstændige lovforslag og beslutningsforslag. Der foreligger altså ikke her samme behov for at kunne fremsætte forslag om motiveret dagsorden som ved åbningsdebatten og ved forespørgselsdebatter, hvorunder der kan blive behov for en tilkendegivelse ofte af mistillid eller tillid til regeringen i umiddelbar tilslutning til debatten.

Samtidig foreslås det, at man vender tilbage til den oprindelige ordning, hvorefter dagsordensforslag altid skal gå ud på at tinget går over til *næste sag på dagsordenen*. Derved tydeliggøres, at der kun kan vedtages ét dagsordensforslag under en forhandling, idet vedtagelsen af at »gå over til næste sag på dagsordenen« betyder bortfald af øvrige foreliggende dagsordensforslag.

Vedtages det at begrænse adgangen til at fremsætte dagsordensforslag til forespørgsler og åbningsdebat, må forslag til mistillidsudtalelser til regeringen eller enkelte ministre i øvrigt fremsættes i form af forslag til folketingsbeslutning.

5. Når der under en forhandling er stillet to eller flere dagsordensforslag, opstår et særligt spørgsmål om *afstemningsordenen*.

Den nuværende praksis, som har været fulgt siden 1930'erne, er følgende:

Hvis der kun er stillet dagsordensforslag, som *regeringen ikke kan modtage*, sættes de til afstemning således, at det mest vidtgående, ofte det, som må antages at blive støttet af de færreste stemmer, sættes til afstemning først. Er det vanskeligt at skønne over de nævnte forhold, sættes dagsordensforslagene eventuelt til afstemning i den rækkefølge, hvori de er stillet. Er der stillet *ændringsforslag*, sættes de altid til afstemning før det dagsordensforslag, hvortil de er stillet.

Hvis regeringen kan modtage et af de stillede dagsordensforslag – *tillidsdagsorden* – sættes dette forslag til afstemning først. Vedtages det, anses alle øvrige dagsordensforslag som bortfaldet. Dette er en nødvendighed ved den type dagsordensforslag, der går ud på, at tinget går over til næste sag på dagsordenen, men det gælder tillige ifølge praksis ved den type, hvorefter tinget fortsætter behandlingen af den pågældende sag, idet afstemningen anses for i virkeligheden at dreje sig om at udtrykke tillid eller mistillid til regeringen.

Kendskabet til denne afstemningspraksis har jævnlig ført til, at de, der har foreslået mistillidsdagsordener, straks efter, at der er fremsat en tillidsdagsorden, tager deres egne dagsordensforslag tilbage og stiller tilsvarende ændringsforslag til tillidsdagsordenen for derigennem at fremtvinge en selvstændig afstemning om dem og undgå, at de blot anses for bortfaldet. Da en tillidsdagsorden ofte netop er fremsat for af politiske grunde at undgå en afstemning om et fra flertallet synspunkt omtåleligt politisk spørgsmål, betyder det, at formålet med en »afværgedagsorden« kan forhindres af et mindretal ved fremsættelse af ændringsforslag til denne.

Hvis adgangen til at stille ændringsforslag ophæves som foreslået foran under 2, vil afstemningerne over dagsordensforslag blive mere overskuelige, og man vil undgå den situation, som ofte nu forekommer, at flere dagsordensforslag kort før afstemningens begyndelse tages tilbage og erstattes af ændringsforslag til det dagsordensforslag, som regeringen kan modtage, ændringsforslag,

som ofte er udformet i hast og overrækkes formanden på vanskeligt læselige håndskrevne papirlapper.

På baggrund af foranstående stilles følgende ændringsforslag om reglerne om motiveret dagsorden:

Ændringsforslag

A) I § 11, stk. 1, 5. pkt., udgår ordene »og forslag om motiveret dagsorden.«

B) § 24, stk. 1 og 2, affattes således:

»Stk. 1. Under forhandling om en forespørgsel (§ 21) samt under forhandling om en af statsministeren givne redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger (§ 19, stk. 1 og 2)*) kan der fremsættes et med grunde understøttet forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (motiveret dagsorden). Et sådant forslag skal være kortfattet og må have naturlig tilknytning til den forhandling, som foregår. Det meddeles skriftligt formanden, som derefter sætter det til forhandling.

Stk. 2. Til et forslag om overgang til næste sag på dagsordenen kan der ikke stilles ændringsforslag.«

Bemærkninger

Til § 1, nr. A og B

De foreslåede ændringer går ud på følgende:

1. Dagsordensforslag kan fremtidig kun fremsættes under forespørgselsdebatter og under debatter om en af statsministeren givne redegørelse om rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger (åbningsdebatten og tilsvarende debatter f. eks. efter et valg, jfr. bilag 65, ændringsforslag nr. 9 til § 19).

2. Den type dagsordensforslag, der går ud på, at den foreliggende sags behandling skal fortsættes, bortfalder. Fremtidige dagsordensforslag skal herefter altid gå ud på, at tinget går over til næste sag på dagsordenen.

*) Det nævnte stk. 2 er det nye stykke, der ved ændringsforslag foreslås indsat, om adgang for statsministeren til uden forbindelse med folketingsårets åbning at give en redegørelse for rigets forhold og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.

Det indarbejdede navn »motiveret dagsorden« vil fortsat kunne anvendes jævnsides med betegnelsen »forslag om overgang til næste sag på dagsordenen«.

3. Adgangen til at stille ændringsforslag

til dagsordensforslag bortfalder.

4. Det fastslås endelig udtrykkeligt, at forslag om motiveret dagsorden skal være kortfattede.

E. HANSEN-SALBY

Folketingssekretæren

November 1976

Bilag 3

Om tavshedspligt med hensyn til udvalgenes forhandlinger m. v.

I. Udvalgenes forhandlinger

Udvalgenes forhandlinger er principielt fortrolige og må ikke refereres hverken til pressen eller i folketingssalen. Det er ganske vist ikke udtrykkeligt fastsat i forretningsordenen, men har altid været antaget og fremgår modsætningsvis af forretningsordenens § 8, stk. 5: »Ved afslutningen af et udvalgsmøde kan udvalget træffe beslutning om, at meddelelser i nærmere bestemt omfang skal tilgå offentligheden.«

Som fortrolige må også udtalelser af en minister i et udvalg behandles.

Det er jævnlig af folketingets formand påtalt, hvis udvalgsforhandlinger refereres under tingets forhandlinger.

Det overlades jævnlig til vedkommende udvalgs formand efter mødet over for pressen at give meddelelser om udvalgets arbejde i det pågældende møde.

Det anses ikke for at være ukorrekt, hvis et udvalgsmedlem over for pressen redegør for de synspunkter, som han selv har gjort gældende i et udvalg, blot han ikke refererer andres.

Det er forudsat, at udvalgsmedlemmerne normalt kan referere de førte forhandlinger i deres respektive partigrupper, når disse skal tage stilling til de forskellige forslag.

II. Udvalgenes forhandlingsprotokoller, evt. foreliggende særlige forhandlingsreferater, betænkningssudkast, foreløbige ændringsforslag og andet internt udvalgsmateriale er kun tilgængeligt for udvalgets medlemmer og må anses for undergivet samme fortrolighed som udvalgenes forhandlinger.

III. Udvalgenes skriftlige spørgsmål til ministre og ministrenes *skriftlige svar* fremlægges i sekretariatet for presselogens medlemmer og vil dermed frit kunne refereres i dagspressen. Folketingsmedlemmer, der ikke er udvalgsmedlemmer, har samme ret til at gøre sig bekendt med spørgsmål og ministersvar.

Undtagelse: Skrivelser, der af udvalget eller ministeren betegnes som fortrolige eller ikke tilgængelige for pressen.

IV. Andre ministerielle skrivelser til udvalget samt *henvendelser* fra organisationer og enkeltpersoner til udvalget omdeles normalt til udvalgets medlemmer, og et eksemplar tilstilles ethvert af de i tinget repræsenterede partier.

Dette materiale er altså tilgængeligt for alle partiers medlemmer igennem partikontoret.

Undtagelser: Materiale, som ikke omdeles til udvalgets medlemmer, men som f. eks. på grund af sit omfang, eller fordi det er betragtet som fortroligt, alene henlægges til eftersyn for udvalgets medlemmer.

Endvidere materiale, som vel omdeles til udvalgets medlemmer, men ikke tilstilles partikontorerne, enten fordi det af afsenderen er fremsendt som fortroligt, eller fordi det på grund af sin karakter må betragtes som fortroligt.

Forannævnte hovedregel, hvorefter eksemplarer af ministerielle skrivelser og henvendelser udefra er tilgængelige for partierne, betyder formentlig, at der med hensyn til meget af dette materiale, der jo i betydelig udstrækning offentliggøres af udvalgene selv i deres betænkninger eller beretninger, ikke vil kunne blive tale om at krænke en tavshedspligt, hvis et udvalgsmedlem lader det gå videre til uvedkommende. (Organisationers henvendelser til udvalg vil som regel samtidig være tilstillet pressen).

Pligt til at iagttage tavshed må dog påhvile udvalgsmedlemmerne, hvor materialet af vedkommende ministre (eller andre afsendere) er klausuleret som *fortroligt*, eller hvor det ligger i sagens natur, at det ønskes behandlet fortroligt, f. eks. aktstykker i forsvarsudval-

get, indfødsretsudvalget, § 71-tilsynet m. m. Dog må selv fortrolige aktstykker antages normalt at kunne refereres med fortrolighedsklausul i *lukkede partimøder*, hvis dette ikke udtrykkeligt er forbudt af vedkommende afsender (minister) eller aftalt i udvalget.

I øvrigt må udvalgenes medlemmer og andre folketingsmedlemmer have en almindelig pligt til at hemmeligholde oplysninger, som det ifølge lov eller anden gyldig bestemmelse vil være strafbart at røbe, og som de er blevet bekendt med i deres egenskab af udvalgsmedlemmer eller folketingsmedlemmer, jfr. især straffelovens § 152, som gengives nedenfor under V.

V. Sanktioner i tilfælde af brud på tavshedspligt

Folketingets forretningsorden indeholder ikke særlige regler om foranstaltninger over for medlemmer, der gør sig skyldige i brud på tavshedspligt. Bestemmelserne i FO § 29, stk. 2 og 3, hvorefter udvalget for forretningsordenen kan beslutte, at et medlem, der har været kaldt til orden eller på anden måde gjort sig skyldig i grov ordenskrænkelse udelukkes fra tingets møder og fra udvalgs-møder i indtil 14 mødedage, må antages alene at tage sigte på forhold under tingets møder og kan næppe uden udtrykkelig hjemmel anvendes i tilfælde af udvalgsmedlemmers brud på tavshedspligt.

Derimod må et udvalg, hvis et medlem har krænket sin tavshedspligt og derfor af udvalgets øvrige medlemmer anses for upålidelig, over for vedkommende minister kunne frabede sig, at fortrolige oplysninger tilstilles udvalget, således som det er sket i et enkelt tilfælde.

I øvrigt vil brud på tavshedspligt eventuelt kunne straffes efter *straffeloven*, især dens § 152, der er sålydende:

§ 152. Røber nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, hvad han i tjenestens eller hvervets medfør har erfaret som hemmelighed, eller hvad der ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, straffes han med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel

indtil 1 år. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller benytter han i øvrigt sådan kundskab i det angivne øjemed, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Stk. 2. Efter ovennævnte regler straffes også den, som efter at være fratrukt stillingen på nogen af de angivne måder forser sig med hensyn til tjenestehemmeligheder, som han i stillingen har erfaret.

Stk. 3. De ovenstående bestemmelser finder tilsvarende anvendelse på den, som virker ved telegraf- eller telefonanlæg, der er anerkendt af det offentlige.

VI. Eventuelle ændringer af forretningsordenen

Arbejdsudvalget har drøftet indsættelse af en udtrykkelig regel i forretningsordenen om udvalgsforhandlingernes fortrolighed, f. eks.:

I § 8, stk. 5, udgår sidste pkt., og som nyt stykke indsættes efter stk. 5:

»*Stk. 01.* Udvalgenes forhandlinger finder, medmindre andet i særlige tilfælde bestemmes, sted for lukkede døre og må ikke refereres for offentligheden af udvalgenes medlemmer. Et udvalg kan beslutte, at meddelelser om udvalgets arbejde i nærmere bestemt omfang skal tilgå offentligheden.«

Det kunne endvidere overvejes i § 8 at indsætte følgende bestemmelser:

Efter § 8, stk. 5, indsættes som nye stykker:

»*Stk. 02.* Ethvert folketingsudvalgs medlemmer er i det omfang, som bestemmes af udvalgets formand, forpligtet til at bevare tavshed om, hvad de har erfaret i deres egenskab af udvalgsmedlemmer. Indsigelser mod en udvalgsformands pålæg om tavshed kan indbringes for udvalget for forretningsordenen til afgørelse. En minister kan pålægge et udvalgs medlemmer tavshedspligt med hensyn til oplysninger, han meddeler udvalget.*)

Stk. 03. Et udvalgsmedlem, der har overtrådt pligten til at hemmeligholde fortrolige oplysninger, kan af det pågældende udvalg med tilslutning fra udvalget for forretningsordenen udelukkes fra deltagelse i udvalgets arbejde i indtil 6 måneder.«

*) I markedsudvalgets beretning af 29. marts 1973 (tillæg B 1972-73, sp. 1297) oplyses, at udvalget har vedtaget at iagttage de regler om fortrolighed, som er angivet i lov om det udenrigspolitiske nævn § 4, 1. pkt.: »I det omfang, som vedkommende minister eller nævnets formand bestemmer, er nævnets medlemmer og andre, der måtte være til stede under nævnets forhandlinger, forpligtede til at bevare tavshed om, hvad de erfarer i nævnet.«

Hvis det skønnes, at et medlems brud på tavshedspligt indeholder en strafbar lovovertrædelse, kan der sideløbende med udelukkelse af vedkommende medlem fra det pågældende udvalgs arbejde blive tale om politianmeldelse med henblik på tiltalerejsning

ved domstolene. I det tilfælde, at det ikke vides, fra hvilket medlem af et udvalg de fortrolige oplysninger stammer, kan det tænkes, at kun den sidste udvej i første omgang står åben for udvalget, hvis det ønsker at forfølge sagen.

/E. HANSEN-SALBY